

Uvođenje eura u Republici Hrvatskoj

Mihalina, Matija

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of Međimurje in Čakovec / Međimursko veleučilište u Čakovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:110:785697>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-23**



Repository / Repozitorij:

[Polytechnic of Međimurje in Čakovec Repository -
Polytechnic of Međimurje Undergraduate and
Graduate Theses Repository](#)





MEĐIMURSKO VELEUČILIŠTE U ČAKOVCI
STRUČNI PRIJEDIPLOMSKI STUDIJ MENADŽMENT TURIZMA I
SPORTA

Matija Mihalina, 03130241334

UVOĐENJE EURA U REPUBLICI HRVATSKOJ

ZAVRŠNI RAD

Čakovec, siječanj 2024.



MEĐIMURSKO VELEUČILIŠTE U ČAKOVCU
STRUČNI PRIJEDIPLOMSKI STUDIJ MENADŽMENT TURIZMA I
SPORTA

Matija Mihalina, 03130241334

UVOĐENJE EURA U REPUBLICI HRVATSKOJ
IMPLEMENTATION OF EURO IN CROATIA

ZAVRŠNI RAD

Mentorica:

doc. dr. sc. Damira Tkalec, prof. struč, stud.

Čakovec, siječanj 2024.



MEĐIMURSKO VELEUČILIŠTE U ČAKOVCU

PRIJAVA TEME I OBRANE ZAVRŠNOG/DIPLOMSKOG RADA

Stručni prijediplomski studij:

Računarstvo Održivi razvoj Menadžment turizma i sporta

Stručni diplomski studij Menadžment turizma i sporta:

Pristupnik: MATIJA MIHALINA, JMBAG: _____
(ime i prezime)

Kolegij: MAKROEKONOMIJA
(na kojem se piše rad)

Mentor: DAHIRA TEALEC, prof. struč. škol.
(ime i prezime, zvanje)

Naslov rada: UVODENJE EURA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Naslov rada na engleskom jeziku: IMPLEMENTATION OF EURO IN CROATIA

Članovi povjerenstva: 1. MIRJANA TRSTENJAL, v. pred., predsjednik
(ime i prezime, zvanje)
2. MARIJA MIŠEVIĆ, v. pred., član
(ime i prezime, zvanje)
3. DAHIRA TEALEC, prof. struč. škol., mentor
(ime i prezime, zvanje)
4. TIBOR RODIGER, v. pred., zamjenski član
(ime i prezime, zvanje)

Broj zadatka: 2021-MTS-R-51

Kratki opis zadatka: _____

Datum: 5.1.2024.

Potpis mentora: Tealec

Predgovor

Tema ovog rada odabrana je s ciljem da informira javnost o uvođenju eura kao nove valute, te da se na jednom mjesto razjasne i navedu sve bitne činjenice o navedenoj promijeni. U radu je provedeno i istraživanje kojim se je saznalo koliko su zapravo ispitanici upoznati i zadovoljni s uvođenjem nove valute

Ovim putem zahvaljujem svojoj mentorici doc.dr. sc. Damiri Tkalec, prof. struč. stud., za svu pruženu pomoć kod pisanja završnog rada, kao i za puno strpljenja. Također se zahvaljujem svojoj obitelji koja mi je tijekom svih ovih godina bila veliki oslonac i tjerala me da dođem do cilja. Zahvaljujem se i svim profesorima na pruženom znanju, razumijevanju i podršci tijekom godina.

SAŽETAK

Uvođenje eura u Hrvatsku bio je dugoročni cilj koji ima svrhu integraciju u eurozonu i jačanje ekonomske stabilnosti. Hrvatska je postala punopravna članica Europske unije 2013. godine, a ulazak u Europski tečajni mehanizam ¹ 2020. godine predstavljao je prvi korak prema uvođenju eura kao službene valute. Danas je uvođenje eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj jedna od glavnih tema znanstvenih rasprava koje ukazuju na značaj gospodarskih i društvenih promjena koje je donio. Uvođenje eura donosi sa sobom brojne promjene te nove prilagodbe u odnosu na raniju valutu, hrvatsku kunu. Predmet istraživanja ovog završnog rada su učinci uvođenja eura u Republiku Hrvatsku, a posebna pažnja posvećuje se okolnostima u kojima se Hrvatska našla uvođenjem eura kao službene valute, ali i budućim perspektivama.

Prijelaz na euro zahtijevao je od Hrvatske ispunjavanje određenih konvergencijskih kriterija i procjenu udovoljavanja nominalnim i stvarnim konvergencijskim mjerilima. Osim toga, bilo je potrebno osigurati makroekonomsku stabilnost, održivost javnih financija i stabilnost financijskog sektora. Uvođenje eura donijelo je potencijalne prednosti kao što su olakšano poslovanje i trgovina, smanjenje rizika valutnih fluktuacija, veće povjerenje investitora te povećanje trgovinske integracije s ostalim zemljama europske monetarne unije. Međutim, uvođenje eura donijelo je i još uvijek donosi izazove, uključujući prilagodbu gospodarstva na novu valutu, mogući utjecaj na cijene i inflaciju te potrebu za edukacijom građana o novoj valuti.

Ključne riječi: valuta, euro, eurozona, Hrvatska narodna banka, hrvatska kuna

¹ Dalje u tekstu: ERM II

ABSTRACT

The introduction of the euro in Croatia was a long-term goal aimed at integration into the eurozone and strengthening economic stability. Croatia became a full member of the European Union in 2013, and its entry into the European Exchange Rate Mechanism² in 2020 represented the first step towards the introduction of the euro as an official currency. Today, the introduction of the euro as the official currency in the Republic of Croatia is one of the main topics of scientific discussions that point to the significance of the economic and social changes it brought about. The introduction of the euro brings with it numerous changes and new adjustments compared to the previous currency, the Croatian kuna. The subject of research in this final paper is the effects of the introduction of the euro in the Republic of Croatia, and special attention is paid to the circumstances in which Croatia found itself with the introduction of the euro as the official currency, as well as future perspectives.

The transition to the euro required Croatia to fulfill certain convergence criteria and to assess compliance with nominal and real convergence criteria. In addition, it was necessary to ensure macroeconomic stability, sustainability of public finances and stability of the financial sector. The introduction of the euro brought potential advantages such as easier business and trade, reduced risk of currency fluctuations, greater investor confidence and increased trade integration with other countries of the European Monetary Union. However, the introduction of the euro brought and still brings challenges, including the adjustment of the economy to the new currency, the possible impact on prices and inflation, and the need to educate citizens about the new currency.

Keywords: *currency, euro, eurozone, Croatian National Bank, Croatian kuna*

² After in the text: ERM II

Popis korištenih kratica

EMU Ekonomska i monetarna unija

EMI Europski monetarni institut

ECB Europska centralna banka

EU Europska unija

EMS Europski monetarni sistem

ERM II. Europski tečajni mehanizam II

ERM Europski tečajni mehanizam

ESB Europska središnja banka

HNB Hrvatska narodna banka

HANFA Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga

HAOD Hrvatska agencija za osiguranje depozita

ESRB Europski odbor za sistemske rizike

BS UČINAK Balassa-Samuelsonov učinak

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	5
ABSTRACT	6
Popis korištenih kratica	7
1. UVOD	1
2. PREGLED VALUTA U SUVREMENOJ HRVATSKOJ POVIJESTI	1
2.1. Jugoslavenski dinar.....	3
2.2. Hrvatski dinar	4
2.3. Hrvatska kuna	7
3. POVIJESNI RAZVOJ EURA.....	9
3.1. Nastanak eura	9
3.2. Povijesni razvoj eura kroz vrijeme	11
4. STRATEGIJA I POSTUPAK UVOĐENJA EURA U REPUBLIKU HRVATSKU	13
4.1. Strategija uvođenja eura	13
4.2. Pristupanje tečajnom mehanizmu ERM II.....	14
4.3. Konvergencija cijena	16
4.4. Prisutnost makroekonomskih neravnoteža uz glavna obilježja sudjelovanja u tečajnom mehanizmu.....	16
Tablica 3. Dosadašnja ostvarenja Hrvatske prema referentnim vrijednostima kriterija konvergencije.....	18
5. PREDNOSTI UVOĐENJA EURA.....	19
5.1. Uklanjanje valutnog rizika.....	19
5.2. Smanjenje transakcijskih troškova i kamatnih stopa	22
5.3. Glas u upravnom vijeću Europske središnje banke	23
6. NEDOSTATCI UVOĐENJA EURA.....	25
6.1. Gubitak samostalne monetarne politike	25
Tablica 4. Porast inflacije zbog uvođenja eura	28
Tablica 5. Prikaz promjene cijena na različitim proizvodima i uslugama.....	29
6.3. Dvojno prikazivanje cijena	30
Slika 3. Primjer dvostrukog iskazivanja cijena	30
Izvor: https://www.index.hr/vijesti/clanak/dm-medju-prvima-uveo-dvojno-iskazivanje-cijena-pogledajte-kako-to-izgleda/2381028.aspx (pristup: 21.07.2022.)	30
7. UTJECAJ UVOĐENJA EURA NA GOSPODARSTVO	32
7.1. Jednokratni troškovi konverzije.....	33

7.2. Ekonomska politika nakon uvođenja eura.....	34
8. ISTRAŽIVANJE STAVOVA O UVOĐENJU EURA.....	37
8.1. Pregled dosadašnjih istraživanja.....	37
8.2. Metodologija istraživanja	38
8.3. Rezultati provedenog istraživanja	39
Grafikon 1. Spol ispitanika.....	40
Grafikon 2. Dob ispitanika	40
Grafikon 3. Obrazovanje ispitanika.....	41
Grafikon 4.....	41
Grafikon 5. Povjerenje u novu valutu.....	42
Grafikon 6. Očekivani učinci uvođenja eura	43
Grafikon 7. Nedostaci uvođenja eura	43
Grafikon 8. Prednosti uvođenja eura	44
9. ZAKLJUČAK	45
Izjava o autorstvu	48
LITERATURA.....	49

1. UVOD

Hrvatska je u kontinuiranom procesu integracije u Europsku uniju, a jedan od ključnih koraka u tom procesu bilo je i uvođenje eura kao službene valute. Europska unija teži stvaranju jedinstvenog gospodarskog, društvenog, institucionalnog i valutnog područja, a euro kao valuta bio je značajan korak prema ostvarenju te ambicije. Unatoč tome, potpuna integracija valutnog područja još nije postignuta, s obzirom na činjenicu da neke članice i dalje odbacuju euro kao svoju valutu. Kako bi što lakše došlo do uvođenja eura Hrvatska je pratila suvremene trendove na valutnom tržištu te imala kriterije koji su morali biti zadovoljeni odnosno ispunjeni. Valutnu povijest obilježilo je više valuta i sama ta povijest je dosta složena.

Uvođenje eura bilo je moguće tek nakon što su se ispunili kriteriji konvergencije. Hrvatska se je pridružila europskom tečajnom mehanizmu 10. srpnja 2020., što znači da je trebalo proći najmanje dvije godine (uz ispunjavanje drugih kriterija) prije nego što se mogao uvesti euro. Hrvatska vlada usvojila je akcijski plan za uvođenje eura te isti uvela 1. siječnja 2023. Mnoga mala poduzeća u Hrvatskoj već su imala dugove denominirane u eurima prije ulaska u EU. Također, mnogi Hrvati koristili su euro za većinu štednje i neformalnih transakcija, a cijene nekretnina, vozila i smještaja često su bile izražene u eurima.

Uvođenje eura olakšava poslovanje, trgovinu, privlačenje investicija te nadalje povećava trgovinsku integraciju s drugim zemljama eurozone. Međutim, uvođenje eura također donosi izazove, uključujući prilagodbu na novu valutu, rast cijena i inflaciju te potrebu za edukacijom građana o novoj valuti. Uvođenje eura predstavlja važan korak u procesu integracije Hrvatske u Europsku uniju te može pridonijeti jačanju ekonomske stabilnosti i pozicije zemlje na europskom tržištu. Cilj je završnog rada razmotriti valutnu povijest Hrvatske te kasnije povijesno nastajanje eura i njegovu ulogu. Identifikacijom potencijalnih prednosti i nedostataka, kriterija i ciljeva koji se moraju ispuniti. Rad je, uz uvod i zaključak, podijeljen u poglavlja. U drugom poglavlju obrađuju se valute u hrvatskoj povijesti od kojih su istaknute (ali i povijesno najbliže) dinari i hrvatska kuna. Uloga i povijest eura iduće je, treće poglavlje na koje se, u četvrtoj cjelini, nadovezuje strategija uvođenja eura u Republici Hrvatskoj. Pozitivnim i negativnim stranama uvođenja eura bavi se peto i šesto poglavlje, dok se u sedmom poglavlju obrađuje utjecaj uvođenja eura na hrvatsko gospodarstvo. Osmo poglavlje rada prikazuje i analizira rezultate istraživanja stavova građana Republike Hrvatske o uvođenju eura. Anketa koja je provedena među ispitanicima na području Republike Hrvatske bila je dostupna u elektroničkom obliku, što je ispitanicima olakšalo pristup i

rješavanje. Rezultati istraživanja su grafički prikazani.

2. PREGLED VALUTA U SUVREMENOJ HRVATSKOJ POVIJESTI

Pojava modernog novca može se povezati sa stvaranjem nacija tj. država u 19. stoljeću. Hrvatska je stoljećima bila u sastavu drugih država te je povijest hrvatskog novca iznimno složena. Povijest novca u Hrvatskoj u novom vijeku povezana je s političkom poviješću država koje su postojale na ovom području (Kolar-Dimitrijević, 2013).

Pregled valuta u suvremenoj hrvatskoj povijesti obuhvaća razdoblje od 1991. godine kada je Hrvatska stekla neovisnost pa sve do danas. Tijekom ovog razdoblja, Hrvatska je prošla različite monetarne sustave i valute, a svaka je imala svoj utjecaj na gospodarstvo i financijsku stabilnost zemlje. U ovom dijelu rada prikazat će se značaj i pojava jugoslavenskog dinara kao valute u Hrvatskoj za vrijeme Jugoslavije te kretanje hrvatskog dinara i kune. Dinari i kune prikazani su jer čine noviju hrvatsku povijest, a zbog sistematičnosti teme uzet je u obzir i jugoslavenski dinar u funkciji Hrvatske kao dijela Federativne Narodne Republike Jugoslavije.

2.1. Jugoslavenski dinar

Jugoslavenski dinar u Hrvatskoj predstavlja važan dio povijesti zemlje i njezine monetarne prošlosti. Kao valuta bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije³, jugoslavenski dinar korišten je tijekom razdoblja od 1944. do 1991. godine. Tijekom tog razdoblja, Hrvatska je bila dio jugoslavenske države, što je utjecalo na ekonomiju, financije i politiku zemlje.

Jugoslavenski dinar prošao je nekoliko različitih faza tijekom svoje upotrebe u Hrvatskoj. Prvo, tijekom razdoblja od 1944. do 1965. godine, koristio se stari jugoslavenski dinar, poznat kao "stari dinar". Potom je uveden novi dinar (novi jugoslavenski dinar) 1965. godine kao rezultat devalvacije stare valute. Novi dinar bio je podijeljen u 100 para (Bilić, 2019). Jugoslavenski dinar bio je centralno planirana valuta, pod nadzorom Narodne banke Jugoslavije, a monetarna politika i kontrola tečaja bili su pod upravljanjem središnje vlasti. Unatoč tome, dinar se susreo s izazovima inflacije i ekonomske nestabilnosti, posebno u razdobljima političkih i ekonomskih promjena.

Tijekom devedesetih godina prošlog stoljeća, političke promjene i raspad Jugoslavije doveli su do uspostave samostalne Republike Hrvatske. U tom turbulentnom razdoblju, hrvatska

³ SFRJ

Vlada odlučila je osamostaliti se od jugoslavenskog dinara i uvesti vlastitu valutu – hrvatski dinar (Matić, 2017). To se dogodilo 1991. godine, kada je Hrvatska stekla neovisnost. Uvođenje hrvatskog dinara predstavljalo je ključan korak prema stvaranju monetarne suverenosti zemlje i jačanju ekonomske neovisnosti. Hrvatski dinar omogućio je Hrvatskoj kontrolu nad vlastitom valutom, monetarnom politikom te stabilnost financijskog sustava. To je također simboliziralo novu eru u povijesti Hrvatske, označavajući njezin put prema izgradnji suverene države i modernog gospodarstva. Unatoč tome što jugoslavenski dinar više nije u upotrebi u Hrvatskoj, ostavio je trajni pečat u povijesti zemlje. Sjećanje na tu valutu i razdoblje kada se koristila još uvijek je prisutno u svijesti starije generacije, podsjećajući nas na vremena kada je Hrvatska bila dio Jugoslavije.

2.2. Hrvatski dinar

Proces koji je doveo do stvaranja hrvatske novčane jedinice prošao je nekoliko faza, uzimajući u obzir složena razdoblja i prilike koje su obilježavale hrvatsku povijest. Prva odabrana valuta bila je hrvatski dinar, koji je namijenjen da odnese teret očekivane visoke inflacije zbog posljedica rata i financiranja obrane države. Ova privremena valuta osigurala je potrebno vrijeme za pripremu i izradu trajnijeg gotovinskog novca (Matić, 2017). U teškim vremenima borbe za jedinstvo i suverenost Hrvatske, hrvatski dinar dominirao je na financijskoj sceni kao valuta iz ratnih dana. Stariji građani pamte ovu valutu, povezujući je s ratnim vremenima i borbom za samostalnost. Prije nego što je hrvatski dinar uveden, na ovim prostorima koristio se jugoslavenski dinar.

Uvođenje hrvatskog dinara dogodilo se 23. prosinca 1991. godine i koristio se gotovo u cijeloj zemlji, osim na području Republike Srpske Krajine zbog ratnih okolnosti. Tiskanje novčanica obavljeno je u tri faze. U prvoj fazi, 1991. godine, tiskane su novčanice od 1, 5, 10, 25, 100, 500 i 1000 apoena. Zatim, godinu kasnije, uvedene su novčanice od 2.000, 5.000 i 10.000 dinara, a 1993. godine tiskane su novčanice u vrijednosti od 50.000 i 100.000 dinara (Matić, 2017). Hrvatski dinar imao je svoje specifičnosti koje su ga činile posebnim i zanimljivim. Lik Ruđera Boškovića na svim novčanicama bio je jedinstvena karakteristika koja je odavala počast ovom važnom hrvatskom znanstveniku i fizičaru. Boškovićeva prisutnost na novčanicama simbolizirala je ne samo njegov doprinos znanstvenom polju, već i odraz kulturne i povijesne baštine Hrvatske. Na slici 1. prikazan je izgled novčanice od 1.000 hrvatskih dinara s likom Ruđera Boškovića.

Slika 1. Hrvatski dinari



Izvor: <https://www.orlovac.eu/hrdin.php> (pristup: 28.05.2022.)

Također, katedrala u Zagrebu, koja je bila prikazana na novčanicama od 1 do 1000 dinara, predstavljala je značajnu vjersku i kulturnu instituciju u Hrvatskoj. To je bila još jedna odlična manifestacija hrvatskog identiteta i povijesti koja se ogledala u dizajnu novčanica. Nadalje, uporaba Meštrovićevih skulptura na novčanicama, koje su prikazivale "Povijest Hrvata"⁴, bila je jedinstvena ideja i način da se prezentira nacionalna baština i umjetnička vrijednost zemlje putem novčanica. Sve ove karakteristike činile su hrvatski dinar posebnim, a dizajn novčanica pružao je priliku da se prenesu vrijednosti, povijest i kulturna baština Hrvatske na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Hrvatski dinar, osim što je bio sredstvo plaćanja, postao je i simbol borbe za neovisnost i očuvanje hrvatskog identiteta tijekom teških ratnih vremena.

Kao valuta koja se koristila u razdoblju od 1991. do 1994. godine, hrvatski dinar imao je nekoliko pozitivnih učinaka za Hrvatsku u tom povijesnom razdoblju. Uvođenje hrvatskog dinara omogućilo je Hrvatskoj da ostvari monetarnu neovisnost i kontrolu nad vlastitom valutom. To je bilo ključno za jačanje ekonomske suverenosti zemlje nakon stjecanja neovisnosti i rastućeg osjećaja identiteta kao države. Hrvatska je tijekom ranih 1990-ih bila suočena s izazovima visoke inflacije zbog posljedica rata i ekonomske tranzicije. Uvođenjem

⁴ Jedna od najpoznatijih skulptura hrvatskog kipara Ivana Meštrovića.

hrvatskog dinara, vlasti su mogle bolje kontrolirati monetarnu politiku i provoditi mjere za stabilizaciju gospodarstva, što je dovelo do smanjenja inflacije.

Dizajn novčanica s likom Ruđera Boškovića, prikazom zagrebačke katedrale i Meštrovićeve skulpture "Povijest Hrvata" na novčanicama, doprinio je jačanju osjećaja nacionalnog identiteta. Hrvatski dinar postao je simbol borbe za neovisnost i snažan podsjetnik na povijesno nasljeđe zemlje. Uvođenje vlastite valute olakšalo je trgovinu i poslovanje unutar zemlje, što je potaknulo gospodarsku aktivnost i razvoj. Nacionalna valuta omogućila je jednostavnije i učinkovitije plaćanje i transakcije unutar zemlje. Imati vlastitu valutu omogućilo je Hrvatskoj razvoj vlastitog financijskog sustava, uključujući bankarski sektor i druge financijske institucije. To je povećalo stabilnost i pouzdanost domaćeg financijskog tržišta. Važno je napomenuti da je hrvatski dinar bio privremena valuta, a uvođenjem hrvatske kune 1994. godine, zemlja je napravila korak dalje prema stabilizaciji i modernizaciji svoje valutne politike. Međutim, hrvatski dinar imao je važnu ulogu u povijesti Hrvatske te je ostavio trag u nacionalnom sjećanju kao simbol hrabrosti i odlučnosti u vrijeme teških ratnih vremena. U tablici 1. prikazani su srednji devizni tečajevi Narodne banke Hrvatske od 1992. do 1994. godine da bi se stekao uvid u kretanje hrvatskog dinara u odnosu na druge valute.

Tablica 1. Srednji devizni tečajevi Narodne banke Hrvatske

Datum	EUR	USD	GBP	CHF	DEM	ATS	100 ITL
1.1.1992.	111,50	83,53	156,37	61,73	55,00	7,81	7,25
31.12.1992.	964,51	798,19	1206,46	546,22	495,00	70,36	54,15
31.12.1993.	7352,32	6561,93	9714,77	4471,65	3801,81	540,50	383,98
30.5.1994.	7159,01	6121,37	9238,74	4354,81	3716,46	528,20	383,91
<i>Prema podacima Narodne banke Hrvatske</i>							

Izvor: <http://www.kunalipa.com/katalog/povijest/hrvatski-dinar-4.php> (pristup: 28. 5. 2022.)

Osim dobrih strana, hrvatski dinari donijeli su i negativne posljedice kao što je inflacija koju je imao jugoslavenski dinar, što je rezultiralo manjom upotrebom hrvatskog dinara. Isti se koristio kada se kupovalo nešto što nije mnogo koštalo, dok se za sve ostalo koristila njemačka marka. Godine 1993. započeo je stabilizacijski program te je uveden fiksni tečaj od 4444 dinara za 1 njemačku marku, uslijed čega je došlo do znatnog povećanja cijena za

nevjerojatnih 30 %. To je dovelo do toga da je njemačka marka doživjela svoj neuspjeh nakon čega su banke dobile potpunu kontrolu nad tečajem. Posljedično je došlo i do pada cijena. Iduća godina dovela je do toga da je Hrvatska imala izrazito lošu inflaciju u iznosu od – 3 % što je označilo kraj privremenog hrvatskog dinara.

2.3. Hrvatska kuna

30. svibnja 1994. godine smatra se ključnim trenutkom za noviju hrvatsku povijest jer je to bio dan kada je uvedena nova novčana jedinica, hrvatska kuna. Nakon dugog rata i teških razdoblja koja su pogodila hrvatski dinar, hrvatska kuna imala je zadatak omogućiti što bolji platni promet i izbjeći sve moguće prijetnje u procesima koji uključuju gotovinska sredstva. Naziv "hrvatska kuna" ima duboke korijene u povijesti. Prvobitno se odnosi na kunu zlaticu, životinju koja se može pronaći u hrvatskim šumama. Osim toga, u prošlosti se krzno kune koristilo kao zamjenski novac (Bilić, 2019). Paralelno s kunom, postoji i lipa, druga valuta koja je bila u uporabi. Ime "lipa" potječe od drva lipe, koje je čvrsto povezano s hrvatskim počecima i temeljima. Na kovanicama kuna i lipa može se vidjeti nekoliko tipičnih motiva, poput kukuruza, vinove loze, hrasta lužnjaka, duhana, maslina, velebitske degenije, slavuja, tunja i mrkog medvjeda. Zanimljivo je da kovanice s parnim godinama imaju natpise na latinskom jeziku, dok su one s neparnim godinama na hrvatskom jeziku. Hrvatska kuna imala je značajan utjecaj na financijski sustav zemlje te je predstavljala simbol ekonomske neovisnosti i stabilnosti. Uvođenje eura kao službene valute označilo je novu fazu u monetarnoj politici Hrvatske i pružilo dodatne mogućnosti za gospodarski razvoj i trgovinsku integraciju s drugim članicama eurozone. Specijalno kovani novac, tj. rijetka kovanica od 25 kuna puštala se u optjecaj tijekom posebnih događaja. Autor je takvog novca Damir Mataušić, a prvi takav novac izdan je 1997. godine, (Bilić, 2019). Ova praksa omogućila je Hrvatskoj obilježavanje važnih događaja, obljetnica te kulturnih i povijesnih trenutaka uz pomoć posebno dizajniranih kovanica. Na slici 2. prikazan je izgled i dizajn hrvatske kune.

Slika 2. Hrvatska kuna



Izvor: <https://www.eivanec.com/hrvatska-kuna-na-danasnji-dan-prije-25-godina-uvadena-je-kaonovcana-valuta> (pristup: 28. 5. 2022.)

Važno je napomenuti da je prvotno postojala namjera da Republika Hrvatska ima vlastitu valutu pod nazivom "hrvatska kruna" (Bilić, 2019). To je bilo zakonsko sredstvo plaćanja na području zemlje, kako je navedeno u uredbi. Međutim, iz političkih razloga prevagnula je kuna kao službena valuta. Kunu je također zagovarala većina tadašnjih građana, što je pridonijelo njezinu odabiru kao nacionalne valute. Problem je postojao i oko dizajna kune, s obzirom na to da su različite regije i krajevi željeli da njihov dizajn bude dio jedinstvene nacionalne valute Republike Hrvatske. S ovakvim se izazovom susreo i euro jer svaka zemlja članica ima vlastiti nacionalni dizajn za jednu stranu novčanice. Uvođenje kune kao službene valute imalo je značajan utjecaj na monetarnu suverenost Hrvatske i simboliziralo je njezin put prema ekonomskoj neovisnosti i jačanju države nakon stjecanja neovisnosti. Unatoč tome, specijalno kovani novac od 25 kuna predstavlja poseban i zanimljiv aspekt hrvatske valutne povijesti jer omogućuje obilježavanje važnih trenutaka i događaja te povezuje kulturu i povijest zemlje s novčanicama u optjecaju.

3. POVIJESNI RAZVOJ EURA

Kada dolazi do bilo kakve promjene u uvođenju nove valute ili valutnog režima, mora postojati svijest da će promjena za sobom uvijek donijeti pozitivne, ali i negativne posljedice, kako za građane, tako i za gospodarstvo. Povijesni tijek uvođenja eura u zemlje članice Europske unije (EU) predstavlja složen proces koji je započeo idejom o stvaranju jedinstvene valute za europsko gospodarstvo. Euro, kao zajednička valuta za europsko područje, ima cilj olakšati trgovinu, povećati konkurentnost i ojačati ekonomsku suradnju između zemalja članica.

3.1. Nastanak eura

Temelji za uvođenje eura postavljeni su Maastrichtskim sporazumom⁵, koji je uspostavio Europsku monetarnu uniju⁶. Sporazum je utvrdio kriterije za pristupanje EMU-u, uključujući fiskalnu disciplinu, stabilnost tečaja i konvergenciju kamatnih stopa (Stiglitz, 2017). Europski monetarni institut⁷ osnovan je 1994. godine kao prethodnik Europske središnje banke⁸. EMI je bio odgovoran za koordinaciju monetarne politike i pripremu za uvođenje eura.

Navedene okolnosti prethodile su nastanku eura kao valute dajući mu funkciju međunarodnog novca. Funkcije su višestruke, a to se vidi u tablici 2., koja prikazuje funkcije privatnog i javnog sektora.

⁵ Ugovor sklopljen u Maastrichtu, poznat i pod nazivom Ugovor o Europskoj uniji, potpisan je 1992. godine, a na snagu stupa 1. studenog 1993. godine.

⁶ EMU

⁷ EMI

⁸ ECB

Tablica 2. Funkcije eura u privatnom i javnom sektoru

Funkcija	Privatni sektor	Javni sektor
Mjera vrijednosti	Fakturiranje međunarodne razmjene	Određivanje odnosa deviznih tečajeva
	Međunarodne financijske transakcije	
	Kotacija cijena na međunarodnim tržištima	
Transakcijsko sredstvo	Namirenje međunarodnih trgovinskih i financijskih obveza	Intervencije na deviznim tržištima
	Posredovanje na deviznim tržištima (vehicle currency)	Službeni financijski tijekovi
	Valuta supstitucije	
Pričuva vrijednosti	Denominacija financijskih instrumenata	Denominacija službenih deviznih pričuva

Izvor: Noršić Igor, Šošić Vedran, Bukovšak Maja, Korunić Tonči, Šonje V.(2003): Euro-europska monetarna unija i Hrvatska, str.24.

Prije nego što je došlo do uvođenja eura, postojalo je mnogo više valuta nego što je danas poznato, a sve to iz razloga jer se putovalo iz zemlje u zemlju što je dovodilo do mijenjanja valuta. Kada je stigao euro, odmah je zamijenio 19 različitih valuta te je tada život putnika postao jednostavniji i drugačiji. No, nije se radilo samo o zamjeni papira valute, već je osnovana i Europska središnja banka koja će biti zadužena za sve zemlje u kojima se uvede euro te će ista određivati kamatne stope, prodavati i kupovati valute, a ono najvažnije, održavati monetarno tržište (European Central Bank, 2022). Dakle, uloga je to ECB-a, institucije koja je osnovana 1. lipnja 1998. godine, dok je njezino današnje sjedište u Ostendu (Frankfurt, Njemačka).

Važno je napomenuti kako prijelaz nije bio lak jer je dolazilo do problema i poteškoća s političke strane s obzirom na to da je politika nastojala spriječiti takav prijelaz. Razlozi koji su dovodili do problema, a koji i danas u Hrvatskoj postoje su slaba potpora vladajućih te njihova neslaganja jer se ne razmišlja o koristima građana, već o vlastitim interesima. Povijesni tijek uvođenja eura u zemlje članice EU-a bio je dug i kompleksan proces koji je zahtijevao usklađivanje monetarne politike i ekonomsku suradnju među zemljama članicama. Euro je postao simbol ekonomske integracije i stabilnosti u EU-u te ostaje ključna valuta koja podržava trgovinu i olakšava gospodarsku suradnju unutar bloka.

3.2. Povijesni razvoj eura kroz vrijeme

Razvitak eura može se objasniti u tri faze ili koraka. Prva faza uvođenja eura dogodila se 1. siječnja 1999. godine kada je euro postao valuta financijskog sustava EU-a. Naime, tada su zemlje članice EU-a koristile euro za međunarodna plaćanja, ali se isti nije koristio za svakodnevne gotovinske transakcije. Druga faza uvođenja eura, poznata kao faza zamjene gotovine, započela je 1. siječnja 2002. godine. Tog su dana novčanice i kovanice eura postale službeno sredstvo plaćanja u zemljama koje su pristupile EMU-u (Stiglitz, 2017). Građani su zamijenili svoje nacionalne novčanice i kovanice novčanicama i kovanicama eura.

Tijekom godina nakon prvotnog uvođenja eura, eurozona se proširila uključujući nove zemlje članice koje su ispunile kriterije za pristupanje EMU-u. Svaka zemlja koja želi uvesti euro mora zadovoljiti stroge kriterije iz Maastrichtskog sporazuma i proći postupak konvergencije, što uključuje stabilnost cijena, održive javne financije i stabilan tečaj. Početkom 2010. godine, eurozona se suočila s ozbiljnom gospodarskom i financijskom krizom koja je pogodila nekoliko zemalja članica. Kriza je izazvala pitanja o održivosti eurozone i potrebu za jačanjem ekonomske suradnje među članicama (Stiglitz, 2017).

Kako bi ojačala stabilnost eurozone i osigurala financijsku pomoć zemljama u krizi, EU uvela je niz europskih stabilizacijskih mehanizama, kao što su Europski mehanizam za stabilnost⁹ i Europski fond za stabilnost¹⁰. Tijekom godina, neke nove članice EU-a ispunile su kriterije za pristupanje EMU-u i uvele euro kao svoju službenu valutu. Uvođenje eura u novim zemljama članicama EU-a nastavlja se postupno, uz strogo praćenje konvergencijskih kriterija. Nakon uvođenja eura kao zajedničke valute u financijski sustav Europske unije, europodručje postalo je jedan od najznačajnijih ekonomskih i monetarnih blokova u svijetu. Ovo je potaknulo daljnje širenje europodručja uključivanjem novih zemalja članica koje su ispunile kriterije za pristupanje EMU-u. Širenje europodručja donijelo je brojne prednosti i izazove za nove članice, ali i za cijelo europodručje. Jedan od ključnih koraka u širenju europodručja bilo je usklađivanje novih zemalja s konvergencijskim kriterijima iz Maastrichtskog sporazuma (Stiglitz, 2017). To uključuje postizanje stabilnosti cijena, održivosti javnih financija, stabilnog tečaja i niskih kamatnih stopa. Svaka zemlja koja želi pristupiti europodručju mora proći strogu procjenu i ispunjavati ove kriterije kako bi osigurala stabilnost i održivost u ekonomiji.

⁹ EMS

¹⁰ EFSF

Ulazak novih zemalja u europodručje donosi brojne prednosti. Pristup eurozoni olakšava trgovinu i poslovanje s drugim zemljama unutar bloka jer se eliminiraju rizici valutnih fluktuacija (Stiglitz, 2017). Također, uvođenje eura kao službene valute smanjuje troškove razmjene valuta, što povećava likvidnost i olakšava financijske transakcije. Integracija u europodručje također pruža priliku za jačanje konkurentnosti, veće ulaganje i povećanje gospodarskog rasta. Međutim, širenje europodručja također predstavlja izazove za nove članice. Prijelaz na euro može zahtijevati značajne ekonomske i institucionalne reforme kako bi se osigurala usklađenost s pravilima i standardima europodručja. Također, novim zemljama potrebni su dodatni napor i kako bi održavale stabilnost cijena i fiskalnu disciplinu nakon uvođenja eura.

Prije uvođenja eura, postojalo je više valuta koje su se koristile u različitim zemljama, što je stvaralo poteškoće putnicima koji su putovali iz zemlje u zemlju i morali mijenjati valute. Međutim, dolaskom eura, 19 različitih valuta zamijenjeno je jednom zajedničkom valutom, što je značajno olakšalo život putnicima i pojednostavilo financijske transakcije. Uvođenje eura u nove zemlje također zahtijeva prilagodbu načina funkcioniranja monetarnog sustava i ekonomije na novu valutu. To uključuje prilagodbu poslovnih procesa, izvještavanje u novoj valuti te obuku građana i tvrtki o korištenju eura.

Unatoč brojnim prednostima koje je euro donio, prijelaz na novu valutu nije bio bez izazova. Poteškoće i problemi, osobito s političke strane, ometali su proces uvođenja eura u nekim zemljama, uključujući Hrvatsku. Slaba potpora vladajućih i neslaganja oko uvođenja eura mogu biti uzrokovani političkim interesima pojedinaca i grupa, što može otežati donošenje odluka i provedbu potrebnih reformi. Važno je naglasiti da je unatoč izazovima, euro postao simbol ekonomske integracije i suradnje među zemljama članicama Europske unije. Eurozona je postala gospodarski i monetarni blok s jasnim ciljem olakšavanja trgovine, povećanja konkurentnosti i jačanja ekonomske stabilnosti u europskom prostoru. Svako novo širenje europodručja predstavlja važan korak u jačanju ekonomske i monetarne integracije unutar EU-a. Postupnim ulaskom novih zemalja u europodručje, EU jača svoju poziciju na međunarodnoj pozornici i unaprjeđuje suradnju među svojim članicama. Pristup europodručju otvara nove prilike za ekonomski rast, trgovinu i investicije, stvarajući stabilno i prosperitetno okruženje za sve sudionike.

4. STRATEGIJA I POSTUPAK UVOĐENJA EURA U REPUBLIKU HRVATSKU

Uvod u poglavlje o strategiji i postupku uvođenja eura u Republiku Hrvatsku donosi uvid u složeni proces prilagodbe i integracije uvođenja zajedničke europske valute. U nastavku ovog poglavlja detaljno će se istražiti koraci, kriteriji i pripreme koje su bile neophodne za uspješno uvođenje eura u hrvatsko gospodarstvo. Pristup europodručju donosi mnoge prednosti i izazove, a ovo poglavlje analizira kako je Republika Hrvatska upravljala tim procesom kako bi osigurala stabilnost i prosperitet u novom ekonomskom okruženju.

4.1. Strategija uvođenja eura

Postupak uvođenja eura u državu koja je članica Europske unije zahtijeva ispunjavanje određenih uvjeta i podršku ostalih zemalja članica EU-a. Pristup eurozoni, posebno ulazak u tečajni mehanizam, ovisi o volji drugih članica za napretkom i širenjem europske zajednice. Stabilnost u financijskom pogledu i usklađenost s potrebnim zakonima i pravilnicima ključni su za taj proces, a u tome važnu ulogu imaju Europska komisija i Europska središnja banka. Također, ulazak u eurozonu ovisi o tome želi li država izgubiti svoju monetarnu suverenost i monetarnu politiku kao alat upravljanja vlastitim gospodarstvom. Država se strategijom mora odlučiti na koji način i kako će ostvariti cilj ulaska u eurozonu.

Strategija uvođenja eura u Republiku Hrvatsku imala je zadatak analizirati ekonomske koristi i troškove uvođenja eura (Vlada Republike Hrvatske, 2018), opisati proces te navesti aktivnosti politike koje je bilo potrebno poduzeti za uvođenje eura kao službene valute u Hrvatskoj. Ovaj dokument također će opisati instrumente ekonomske politike kojima Hrvatska raspolaže nakon uvođenja eura, kako bi osigurala stabilnost i prosperitet u novom ekonomskom okruženju. Pripreme za uvođenje eura zahtijevale su temeljitu analizu i pažljivo planiranje kako bi se osiguralo uspješno i učinkovito integriranje u europodručje (Vlada Republike Hrvatske, 2018.). Strategija uvođenja eura predstavljala je ključan dokument koji je država članica Europske unije pripremala kako bi postala dio europodručja i usvojila euro kao svoju službenu valutu. Uvođenje eura zahtijevalo je temeljito planiranje, analizu ekonomske situacije i provedbu odgovarajućih politika kako bi se osigurala stabilnost i uspješna integracija u zajedničku europsku valutu. Prva faza strategije uvođenja eura uključivala je procjenu ispunjavanja konvergenzijskih kriterija iz Maastrichtskog sporazuma.

To je uključivalo stabilnost cijena, održivost javnih financija, stabilan tečaj i niske kamatne stope.

Država je morala pokazati da je sposobna zadržati stabilnost svoje ekonomije te zadovoljiti navedene kriterije kako bi ispunila uvjete za ulazak u europodručje (Vlada Republike Hrvatske, 2018). Nakon što se utvrdilo da je država zadovoljila konvergencijske kriterije, slijedila je razrada konkretnih koraka i aktivnosti za postupno uvođenje eura. To je uključivalo izradu vremenskog plana, komunikacijske strategije i provedbu prilagodbi u financijskom sustavu i javnom sektoru kako bi se omogućio glatki prijelaz na novu valutu.

Strategija je također trebala uzeti u obzir ekonomske koristi i troškove uvođenja eura. Naime, uvođenje zajedničke valute može olakšati trgovinu, poslovanje i investicije unutar euro područja, smanjiti rizik od valutnih fluktuacija i povećati konkurentnost na globalnom tržištu (Vlada Republike Hrvatske, 2018.). Međutim, također može zahtijevati prilagodbe i reforme u monetarnom sustavu, financijskim institucijama i poslovnim procesima. Komunikacija s građanima i gospodarskim subjektima također je bio ključan element strategije uvođenja eura. Od izrazite važnosti bilo je educirati javnost o prednostima i promjenama koje donosi nova valuta te osigurati podršku i povjerenje građana u ovom važnom koraku za zemlju. Konačno, strategija uvođenja eura morala je biti fleksibilna i prilagodljiva kako bi se mogla nositi s eventualnim izazovima i promjenama u gospodarstvu. Uvođenje eura predstavljao je važan korak k većoj ekonomskoj integraciji u europskom prostoru te stvaranju stabilnog i prosperitetnog gospodarstva za građane i poduzeća.

4.2. Pristupanje tečajnom mehanizmu ERM II

Prvi uvjet koji država članica, uključujući Republiku Hrvatsku, mora zadovoljiti kako bi pristupila eurozoni sudjelovanje je u tečajnom mehanizmu najmanje dvije godine. Tijekom tog razdoblja, valuta zemlje, u ovom slučaju hrvatska kuna, trebala je biti stabilna i nije se smjela prekomjerno mijenjati u odnosu na euro. Ovaj uvjet zahtijevao je kontrolu i stabilnost domaće valute kako bi se osigurao nesmetan rad jedinstvenog tržišta.

Drugi važan uvjet bila je razina realne konvergencije. Za nove potencijalne članice europske monetarne unije, ovom se aspektu posvećuje posebna pažnja zbog financijskih kriza i ekonomskih neravnoteža koje su se događale u prošlosti (Roubini, 2019). Cilj je osigurati snažnu ekonomsku podlogu za daljnji razvoj europske zajednice. Hrvatska je postigla potrebnu razinu dohotka za ispunjavanje ovog uvjeta, ali mogla ga je brže ispuniti

provođenjem strukturnih reformi. U usporedbi s nekim drugim zemljama, Hrvatska bilježi sporije kretanje faktorske produktivnosti, što je važan aspekt za daljnji gospodarski rast. U proteklih šesnaest godina, posebno od 2000. godine, bruto domaći proizvod po stanovniku u Hrvatskoj povećao se za 13 %, što mjeri mogućnosti trošenja novčanih sredstava (European Commission, 2023). Na grafikonu 4.2.1. prikazan je rast produktivnosti i doprinos akumulacije kapitala potencijalnom BDP-u kao učinak uvođenja eura u Hrvatsku. Uvođenje eura u Hrvatsku imalo je značajan utjecaj na rast produktivnosti i doprinos akumulacije kapitala potencijalnom bruto domaćem proizvodu (BDP-u) zemlje. Euro kao zajednička valuta olakšava trgovinu i poslovanje unutar europodručja, što može potaknuti veću konkurenciju, inovacije i efikasnost hrvatskog gospodarstva.

Jednostavnija i stabilnija monetarna politika koja dolazi s uvođenjem eura može smanjiti troškove transakcija i valutnih rizika, što potiče veću investicijsku aktivnost i akumulaciju kapitala. Uvođenje eura također stvara povjerenje i sigurnost međunarodnim ulagačima, što može potaknuti veći priljev stranih investicija i povećati razinu proizvodnje u Hrvatskoj (Vlada RH, 2018). Stabilnost i sigurnost eurozone također mogu povećati povjerenje potrošača i poduzeća, što može potaknuti veću potrošnju i investiranje u zemlji. To svakako može doprinijeti povećanju ukupnog BDP-a i stvaranju povoljnijeg okruženja za gospodarski rast. Također, uvođenje eura može poboljšati konkurentnost hrvatskih izvoznika na europskom tržištu jer eliminira potrebu za mijenjanjem valuta i smanjuje troškove izvoza. To može povećati izvoz i stvoriti povoljnije uvjete za rast izvozno orijentiranog sektora hrvatskog gospodarstva.

U konačnici, uvođenje eura u Hrvatsku može imati pozitivan učinak na rast produktivnosti i doprinijeti akumulaciji kapitala, što će osnažiti potencijalni BDP zemlje i pridonijeti dugoročnom održivom ekonomskom razvoju. No, kako bi se maksimizirale ove koristi, ključno je bilo provoditi strukturne reforme, poticati inovacije i razvoj te osigurati održivu fiskalnu i monetarnu politiku kako bi se iskoristile prednosti i prilike koje donosi euro kao zajednička valuta europskog prostora. Ispunjenjem ovih uvjeta, Republika Hrvatska stvarala je temelj za svoj prijelaz na euro kao službenu valutu, što je olakšalo trgovinu, poslovanje i financijske transakcije te jača ekonomske veze s drugim članicama europskog monetarnog prostora. Implementacija strukturnih reformi i poticanje produktivnosti bili su ključni aspekti kako bi se osigurao uspješan i održiv ulazak Hrvatske u europodručje.

4.3. Konvergencija cijena

U razdoblju od 2001. do 2016. godine Hrvatska nije zadovoljila dvije ključne pretpostavke Balassa-Samuelsonovog učinka¹¹. BS učinak odnosi se na pojavu u kojoj zemlje s višom produktivnošću u sektoru razmjenjivih dobara imaju tendenciju imati i više plaće u odnosu na zemlje s manjom produktivnošću u tom sektoru (Matić, 2017). BS je hipotetski i statistički model koji zapravo potvrđuje da veća produktivnost u prosjeku donosi i višu plaću, što se može iščitati i iz europskih statistika gdje Hrvatska zaostaje za produktivnošću Zapadne Europe. U Hrvatskoj se, suprotno očekivanju, dogodilo prelijevanje investicija iz sektora razmjenjivih dobara u nerazmjenjive, što je rezultiralo znatnim povećanjem plaća u sektoru razmjenjivih dobara, iako je produktivnost ostala manja.

Kada se gledaju cijene i inflacije u državi, Hrvatska se nadala kako procesom konvergencije neće doći do neke velike promjene u cijenama, odnosno neće doći do znatnih povećanja, a takva činjenica trebala je pružiti sigurnost s obzirom na to da je država i prije uvođenja eura bilježila velika povećanja cijena. Nakon 2009. godine ostvarena su pozitivna kretanja BS-ova učinka. To ukazuje na povećanje konkurentnosti u sektoru razmjenjivih dobara, što je pozitivan znak za gospodarstvo zemlje. Pojava BS-ova učinka u Hrvatskoj ukazuje na potrebu za vođenjem politika koje će poticati rast produktivnosti u sektoru razmjenjivih dobara, kao i stvaranje uvjeta za održivi rast i konkurentnost gospodarstva. To može uključivati poticanje inovacija, ulaganje u obrazovanje i istraživanje te promicanje strukturnih reformi kako bi se stvorilo povoljno okruženje za rast i razvoj ključnih sektora gospodarstva. Uz adekvatne politike i reforme, Hrvatska može poboljšati svoju produktivnost u sektoru razmjenjivih dobara te stvoriti preduvjete za održivi i ravnomjeran razvoj cijelog gospodarstva. To svakako doprinosi stvaranju održivih temelja za ekonomski rast i razvoj zemlje u perspektivi članstva u europodručju.

4.4. Prisutnost makroekonomskih neravnoteža uz glavna obilježja sudjelovanja u tečajnom mehanizmu

Očekivano je da se put prema monetarnoj uniji može suočiti s određenim izazovima i problemima koji mogu usporiti proces pristupanja. Jedan od tih problema su makroekonomske neravnoteže koje mogu spriječiti države da uđu u tečajni mehanizam. Hrvatska je iskusila takav problem 2017. godine, kada su primijećene prevelike ekonomske

¹¹ BS učinak

neravnoteže u području ulaganja, državnog duga i nezaposlenosti (European Commission, 2023). Iako su učinjeni određeni pozitivni pomaci, država nije uspjela u potpunosti ispraviti neravnotežu. Važno je da države koje žele ući u eurozonu poduzmu mjere za smanjenje makroekonomskih neravnoteža kako bi osigurale stabilnost i održivost svojih gospodarstava prije pristupanja zajednici s jedinstvenom valutom.

Nakon što su ispunjeni svi prethodno navedeni uvjeti, država koja želi pristupiti eurozoni mora komunicirati s ostalim članicama EU-a i institucijama te iznijeti čvrste argumente zašto želi pristupiti Europskom tečajnom mehanizmu (European Commission, 2023). Ako dobije odobrenje, podnosi službeni zahtjev za pristupanje ERM-u. Nakon toga, slijedi nekoliko sastanaka s gospodarskim i financijskim odborom na kojima se raspravlja o paritetu i granicama fluktuacije valute. Konačni dogovor postiže se u zajedničkom dijalogu između ministara država članica, Europske središnje banke i ministara i guvernera zemalja koje nemaju euro kao službenu valutu. Na kraju ovog procesa, objavljuju se ključni datumi, paritet, granice fluktuacije i obveze koje država mora ispunjavati kako bi pristupila eurozoni. Savladavanje ovog procesa zahtijeva pažljivo planiranje, suradnju i usklađivanje s europskim partnerima kako bi se osigurao stabilan i uspješan ulazak u eurozonu te ostvarila dugoročna korist od uvođenja eura kao službene valute. Bitno je ispunjavati ukupno četiri kriterija za pristup, a koja proizlaze iz Ugovora iz Maastrichta. To su:

1. stabilnost cijena – mjeri se prema postotku inflacije triju zemalja s najvećom razinom stabilnosti
2. održivost javnih financija – propisan je određeni postotak koji se ne smije premašiti, a to se odnosi na odnos manjka države i BDP-a koji ne smije biti veći od 3 %, dok odnos duga i BDP-a mora biti niži od 60 %
3. stabilnost tečaja – ostvaruje se na način da država mora dvije godine biti dijelom tečajnog mehanizma tijekom čega ne smije doći do promjena u svezi pariteta i tečaja;
4. konvergencija dugoročnih kamatnih stopa – također se odnosi na tri najbolje države gdje država koja pristupa ne smije premašiti iznose prinosa obveznica tih triju najboljih zemalja (ibid., str. 57.).

Dosadašnja ostvarenja Hrvatske kada je u pitanju zadovoljavanje spomenutih kriterija mogu se vidjeti u tablici 3.

Tablica 3. Dosadašnja ostvarenja Hrvatske prema referentnim vrijednostima kriterija konvergencije

	Stabilnost cijena inflacija, %	Dugoročne kamatne stope, %	Stabilnost tečaja, raspon fluktuacija**, %	Proračunski manjak, % BDP-a	Javni dug, % BDP-a
	Procijenjena referentna vrijednost u zagradi	Procijenjena referentna vrijednost u zagradi	Referentna vrijednost: +/- 15 %	Referentna vrijednost: - 3 % BDP-a	Referentna vrijednost: 60 % BDP-a
2005	3,0 (2,5)	4,4 (5,4)	2,9	-3,9	41,1
2006	3,3 (2,9)	4,4 (6,2)	2,6	-3,4	38,6
2007	2,7 (2,8)	4,9 (6,4)	1,3	-2,4	37,3
2008	5,8 (4,1)	6,0 (6,2)	2,2	-2,8	39,0
2009	2,2 (1,1)	7,8 (6,0)	2,7	-6,0	48,3
2010	1,1 (1,6)	6,3 (7,7)	2,2	-6,5	57,3
2011	2,2 (3,1)	6,5 (7,7)	2,4	-7,8	63,8
2012	3,4 (3,1)	6,1 (5,1)	1,6	-5,2	69,4
2013	2,3 (1,8)	4,7 (6,0)	1,7	-5,3	80,5
2014	0,2 (1,3)	4,1 (4,8)	1,6	-5,1	80,4
2015	-0,3 (0,8)	3,6 (3,9)	1,3	-3,4	83,8
2016	-0,6 (1,0)	3,5 (3,8)	1,7	-0,9	80,6
2017	1,3 (2,1)	2,5 (2,9)	1,9	0,8	78,0

Izvor: <https://euro.hr/wp-content/uploads/2022/07/h-strategija-za-uvodenje-eura-kao-sluzbene-valute-u-HR.pdf> (pristup: 29.05.2022.)

Ispunjavanjem svih uvjeta država pokazuje spremnost za uspješno funkcioniranje u monetarnoj uniji. Nakon što Komisija EU-a utvrdi da su ispunjeni svi uvjeti, izvješće o tome dostavlja Europskom vijeću koje u roku od pola godine dostavlja svoje mišljenje koje je usuglašeno s mišljenjem Europskog parlamenta. U slučaju da sve to zajedno prođe bez problema, dolazi do neopozivog fiksiranja stope te uvođenje eura dobiva zeleno svjetlo.

5. PREDNOSTI UVOĐENJA EURA

Uvođenje eura kao službene valute nosi sa sobom mnoge potencijalne prednosti za zemlju koja postaje dio europodručja. Kako je Republika Hrvatska nastavljala svoj put prema eurozoni, bilo je važno istražiti i razumjeti koristi koje bi mogla ostvariti uvođenjem eura. Samo neke od pozitivnih posljedica uvođenja eura u zemlje članice Europske unije su (Bilić, 2019):

1. jednaka valuta sa zemljama koje također koriste euro
2. lakši prekogranični promet
3. veće mogućnosti i izbori za gospodarstvo i potrošače
4. otklanjanje valutnog rizika itd.

U ovom poglavlju analiziraju se ključne prednosti koje se vežu uz prihvaćanje eura. Valuta koja čini novi monetarni standard, uključujući olakšanu trgovinu, smanjenje valutnih rizika, povećanje transparentnosti i povjerenja u financijski sustav te veće integracije s europskim tržištem. Osim toga, istražuju se i ekonomski i politički aspekti uvođenja eura te kako isti može utjecati na dugoročni gospodarski razvoj Hrvatske.

5.1. Uklanjanje valutnog rizika

1. siječnja 2023. godine Republika Hrvatska uvodi euro kao službenu valutu. Ova valutna promjena sa sobom nosi mnoge prednosti, a među njima ističe se uklanjanje valutnog rizika u hrvatskom gospodarstvu. Ovaj pozitivni učinak smatra se ključnom posljedicom prihvaćanja eura, jer valutnom riziku podložni su svi sudionici, od građana i poduzeća do same države. Valutni rizik proizlazi iz neusklađenih valutnih pozicija imovine i obveza, što znači da promjena valute može dovesti do fluktuacija vrijednosti imovine (Matić, 2017). Uvođenje eura kao zajedničke valute eliminira ovaj rizik jer svi subjekti koriste istu valutu, što osigurava stabilnost i predvidljivost u financijskim transakcijama.

Dodatno, stabilizacijski mehanizam ESM-a, koji je dio ekonomske i monetarne unije, igra važnu ulogu u osiguravanju financijske stabilnosti u teškim situacijama. Sredstva kojima raspolaže ESM, u iznosu od 704.8 milijardi eura, omogućuje financiranje država članica EMU-a u kriznim vremenima (European Commission, 2023). To pruža podršku državama da ostanu likvidne i stabilne na makroekonomskom području tijekom najtežih kriza. Uklanjanje valutnog rizika i stabilizacijska podrška ESM-a predstavljaju važne prednosti za Hrvatsku

nakon što je postala dio eurozone. To je omogućilo veću financijsku sigurnost, poticanje gospodarskog razvoja i jačanje povjerenje investitora, što doprinosi dugoročnoj stabilnosti i prosperitetu zemlje.

U prilog uklanjanju valutnog rizika s uvođenjem eura kao prednošću, Guverner HNB-a gospodin Boris Vujčić istaknuo je kako će se, upravo nakon ukidanja valutnog rizika i valutno indicirano kreditnog rizika, bankama omogućiti izravan pristup novčanim tržištima na području EU-a te da će se regulatorni troškovi smanjiti (Lider Media, 2022). Prije uvođenja eura kao službene valute, Hrvatska je imala različite valute i sektorsku strukturu ukupnog duga. Raznolikost valuta korištenih u različitim transakcijama i sektorima činila je financijsko okruženje složenim i podložnim valutnim fluktuacijama.

Valutna struktura ukupnog duga odnosila se na omjer između duga koji je bio denominiran u domaćoj valuti (kuni) i duga koji je bio denominiran u stranim valutama (npr. eurima, američkim dolarima, švicarskim francima itd.). Prije uvođenja eura, veliki dio duga Hrvatske bio je denominiran u stranim valutama, što je izložilo gospodarstvo značajnom valutnom riziku. Promjene u tečaju stranih valuta u odnosu na kunu mogli su značajno utjecati na ukupnu vrijednost duga, što je moglo imati negativne posljedice na fiskalnu i ekonomsku stabilnost zemlje.

Sektorska struktura ukupnog duga odnosi se na različite sektore gospodarstva koji su imali dugove, kao što su država, financijski sektor, privatni sektor i ostali sektori. Prije uvođenja eura, različiti sektori imali su različite razine zaduženosti, što je imalo različite utjecaje na ekonomiju. Na primjer, veliki javni dug mogao je ograničiti fiskalnu fleksibilnost i potencijalno dovesti do smanjenja ulaganja u druge sektore. Postoje primjeri valutnog rizika koji su negativno utjecali na građane koji su imali kredite u švicarskim francima. Nagli porast tečaja švicarskog franka doveo je do značajnog povećanja dugova građana, što je stvorilo financijske probleme za mnoge. Uvođenjem eura kao službene valute očekuje se da će se slične situacije u budućnosti izbjeći, a funkcija valutnog rizika će se promijeniti u korist građana i poduzeća.

Valutni rizik do sada je bio prisutan u hrvatskom sektoru, pri čemu je većina duga bila vezana uz euro. Jača deprecijacija kune mogla je povećati težinu i dugotrajnost otplate duga, što bi rezultiralo većim kamatama i zaduživanjem. Uvođenjem eura kao službene valute očekuje se stabilizacija i smanjenje valutnog rizika, što će doprinijeti smanjenju opterećenosti građana i poduzeća zbog promjena tečaja.

Unatoč povjerenju u vlastitu valutu, euro je imao značajnu ulogu u Hrvatskoj već više od dva desetljeća. Depozitna euroizacija ostala je visoka, iako je postojala niska inflacija i stabilnost vlastite valute s višim kamatnim stopama u odnosu na euro (Vlada RH, 2018). Prednost kredita leži u tome što banke nastoje uskladiti svoju aktivnu i pasivnu, što se s uvođenjem eura dodatno poboljšalo. To je doprinijelo stvaranju povoljnijih uvjeta za građane i poduzeća pri zaduživanju i upravljanju financijama te jačanju cjelokupnog gospodarstva Hrvatske. Kreditna i depozitna euroizacija predstavljaju važne ekonomske pojave u zemljama koje su izvan eurozone, ali koriste euro kao valutu. Ove pojave odražavaju upotrebu eura u financijskim transakcijama unutar zemlje, bez obzira na to što službeno nisu članice eurozone.

Euroizacija je u Hrvatskoj bila prisutna dugi niz godina, a posebno se očitovala u kreditnoj i depozitnoj euroizaciji. Kreditna euroizacija označava postotak kredita u inozemnoj valuti, najčešće euru, u ukupnom portfelju kredita banaka. S druge strane, depozitna euroizacija odnosi se na postotak deviznih depozita, također najčešće u eurima, u ukupnim depozitima građana i poduzeća kod banaka. U Hrvatskoj, kreditna euroizacija bila je relativno visoka, a depozitna euroizacija još viša (Šonje, 2019). To znači da su građani i poduzeća često uzimali kredite u eurima i držali depozite u eurima. Ovakav trend ima prednosti i nedostatke. Prednosti uključuju stabilnost i sigurnost jer euroizacija može smanjiti izloženost valutnom riziku i zaštititi od fluktuacija domaće valute. Također, to može smanjiti troškove transakcija i olakšati međunarodnu trgovinu. Međutim, postoji i nizak interesni prihod za domaću bankarsku industriju, s obzirom na to da se kamate na depozite i kredite najčešće formiraju na temelju kamatnih stopa u eurozoni (Šonje, 2019). Također, visoka euroizacija može ograničiti monetarnu politiku domaće centralne banke jer nema kontrolu nad kamatnim stopama eura. To može otežati reagiranje na specifične domaće ekonomske uvjete.

Usporedbe s drugim zemljama koje koriste euro kao svoju valutu također pokazuju slične trendove kreditne i depozitne euroizacije. Države poput Kosova i Crne Gore imaju slične visoke razine euroizacije kao što je imala i Hrvatska (Šonje, 2019). To ukazuje na to da korištenje eura u zemljama koje nisu službeni članovi eurozone može biti značajna i učestala praksa, posebno u gospodarski povezanim regijama. Kreditna i depozitna euroizacija igraju važnu ulogu u hrvatskom gospodarstvu i gospodarstvima drugih zemalja koje koriste euro kao valutu. Ove pojave imaju svoje prednosti i nedostatke, a njihova razina varira ovisno o ekonomskim i financijskim uvjetima u svakoj pojedinoj zemlji. Praćenje i upravljanje euroizacijom zahtijeva pažljivu analizu i strategiju kako bi se osiguralo optimalno funkcioniranje gospodarstva u uvjetima globalizacije i financijske integracije. Upravo je zbog

prikazanog bilo vrlo važno da se održava kontinuitet između dviju valuta kako bi se spriječili ekonomski šokovi za cjelokupno gospodarstvo, a pogotovo za stanovništvo jer je u konačnici došlo do potpunog nestanka valutnog rizika. Pretpostavljalo se da bi uvođenje eura kao službene valute trebalo pojednostaviti valutnu strukturu duga i smanjiti valutni rizik jer će se svi dugovi denominirati u eurima. Također, očekivalo se da će uvođenje eura smanjiti troškove zaduživanja jer će pristup financijskim tržištima biti olakšan, a povjerenje investitora povećano. To bi sada moglo pozitivno utjecati na fiskalnu i ekonomsku stabilnost zemlje te pružiti povoljnije uvjete za daljnji gospodarski razvoj.

5.2. Smanjenje transakcijskih troškova i kamatnih stopa

Uvođenje eura kao službene valute potencijalno donosi značajno smanjenje transakcijskih troškova i kamatnih stopa u Hrvatskoj. Ovo su ključni potencijalni učinci koje je Hrvatska uključivala nakon što je postala dijelom eurozone. Jedan od glavnih razloga smanjenja transakcijskih troškova činjenica je da je euro jedinstvena valuta u eurozoni, što znači da se sva plaćanja, prijenosi sredstava i transakcije unutar država članica eurozone odvijaju u istoj valuti. Kunske pretvaranje valuta i plaćanja u stranim valutama, uz pripadajuće naknade i provizije, eliminirano je. Građani i tvrtke tako brže izvršavaju transakcije, lakše i jeftinije, što je posebno od koristi onima koji često obavljaju međunarodne transakcije.

Također, uvođenje eura dovodi do smanjenja kamatnih stopa. Kada je Hrvatska postala dijelom eurozone, kamatne stope postale su korak bliže razinama koje vladaju na euro području. To je zato što smanjenjem valutnog rizika, odnosno izloženosti fluktuacijama tečaja, raste povjerenje investitora i kreditora u stabilnost hrvatskog gospodarstva. To pak može rezultirati manjim kamatnim maržama na kredite, što je od koristi građanima i poduzećima prilikom zaduživanja. Uz niže kamatne stope, građani bi mogli imati manje financijskih tereta, a tvrtke mogu povoljnije financirati svoje poslovne aktivnosti i investicije.

Ako se uzmu u obzir iskustva zemalja koje su prethodno pristupile eurozoni, bilo je za očekivati da će i Hrvatska imati koristi od ulaska u ovu monetarnu uniju. Naime, ulaskom u eurozonu, i približavanju kamatnim stopama euro područja, očekuje se da će kamatne stope u Hrvatskoj biti niže nego što bi bile da Hrvatska zadrži kunu kao službenu valutu (Šonje, 2019). To će pomoći hrvatskom gospodarstvu da bude konkurentnije na međunarodnom tržištu i poboljša svoju ekonomsku poziciju u odnosu na druge zemlje članice EU-a. Važno je napomenuti da pad kamatnih stopa nije trenutni proces koji se događa odmah nakon ulaska u eurozonu. Svaka država koja pristupa ili je pristupila eurozoni prolazi individualan proces

prilagodbe. Na primjer, susjedna je Slovenija tek nakon dvije godine od ulaska u eurozonu doživjela pad kamatnih stopa. Što se tiče konverzije kredita, Hrvatska narodna banka unaprijed je izvijestila da će se ona odvijati automatski, bez dodatnih troškova za klijente banaka (Šonje, 2019). Međutim, kamatne stope ostaju pitanje koje će i dalje biti izazov za mnoge građane jer će se unatoč konverziji zadržati na sličnoj razini. Uvođenjem eura, izloženost će banaka tečajnom riziku biti smanjena jer će i prihodi i dugovanja biti izraženi u jednoj valuti, tj. domaćoj valuti. To će pružiti stabilnost i smanjiti potencijalne gubitke koji bi mogli proizaći iz fluktuacija tečaja. Ova promjena mogla bi pružiti veću sigurnost građanima i gospodarstvu u cjelini. Uvođenje eura u Hrvatsku ima potencijal donijeti brojne koristi, uključujući niže kamatne stope, manju izloženost tečajnom riziku i povećanu konkurentnost gospodarstva. Ipak, treba biti svjestan da prilagodba nije trenutačna, već zahtijeva vrijeme i pažljivo upravljanje ekonomskim procesima kako bi se ostvarile pozitivne promjene.

Smanjenje transakcijskih troškova i kamatnih stopa ima potencijal stvoriti povoljnije uvjete za poslovanje i investiranje u Hrvatskoj. To bi moglo potaknuti veću ekonomsku aktivnost, privući strane investicije i potaknuti rast gospodarstva. Istovremeno, građani će osjetiti olakšanje u svakodnevnim financijskim transakcijama i zaduživanju. Važno je napomenuti da su ovo očekivanja i potencijalni učinci uvođenja eura. Konačni rezultati ovisit će o cjelokupnoj ekonomskoj situaciji, monetarnoj politici i upravljanju javnim financijama u Hrvatskoj nakon ulaska u eurozonu. Ipak, smanjenje transakcijskih troškova i kamatnih stopa predstavlja jednu od značajnih prednosti uvođenja eura i pozitivan korak prema jačoj i stabilnijoj ekonomiji.

5.3. Glas u upravnom vijeću Europske središnje banke

Dana 1. srpnja 2013. godine, dan kada je Hrvatska postala članica EU, bio je i dan kada je postala dio Europskog sustava Europske središnje banke. U ovom sustavu glavne „kotačiće“ vrši upravo ECB, a njegova je glavna zadaća održavati stabilnost cijena, odnosno, omogućiti građanima EU-a bezbrižno kupovanje svojim novcem (Europska središnja banka, 2022). Kapital ove neovisne institucije ovisan je o svih 27 država članica EU-a. Osim toga, zadaća je ECB-a pridonošenje sigurnosti bankovnog sustava vršenjem kontrola nad zemljama članicama EU-a (ECB, 2023). Također, zadužena je i za izradu i izdavanje eura. Isto tako, da bi financijska infrastruktura funkcionirala u najboljem redu, potrebno je da ju ECB svojim prisustvom podupire i djelomično njome upravlja kako bi bilo nesmetano omogućeno prometovanje novca, unutar i izvan država. Važno je da ECB osigurava financijsku stabilnost

kako se zbog naglih i nepredvidljivih rizika ne bi dogodila nestabilnost, smanjenje ulaganja i planiranja, a da bi se pojedinci tih poduzeća osjećali sigurnima.

Europska središnja banka igra ključnu ulogu u procesu uvođenja eura u zemlje članice Europske unije koje ispunjavaju potrebne kriterije. Kada je riječ o Hrvatskoj, ESB imala je pozitivan stav i podršku za njezino uvođenje eura kao službene valute. ECB ima odgovornost za monetarnu politiku eurozone te održavanje stabilnosti cijena. U skladu s tim, ECB procjenjuje potrebne uvjete i ekonomske performanse zemlje koja želi uvesti euro kako bi osigurala da je gospodarstvo spremno za takav korak. Uz to, ECB prati makroekonomske pokazatelje, inflaciju, rast gospodarstva, fiskalnu politiku i ostale relevantne čimbenike kako bi donijela objektivnu odluku o uvođenju eura u neku zemlju.

U ECB-u je od velike važnosti učinkovitost monetarne politike te komunikacija s nacionalnim središnjim bankama koje omogućavaju uvid u namjere, načine i svrhe korištenja novca. Isto je važno napomenuti kako postoje mjesečni limiti koji variraju prema određenoj novčanoj operaciji. Do narušavanja tog limita došlo je uslijed ulaska Slovenije u EU te pojavom novim nacionalnih središnjih banaka koje su, za razliku od dotadašnjih, imale drugačiju povijest i strukturu. Što se tiče Hrvatske, odnosno HNB-a, ona je ulaskom i dalje nastavila upravljati nemonetarnim dijelom imovine, no uz poštivanje pravila ANFA-e¹², ECB-a i cjelokupne regulative (Šonje, 2019.). Osim toga, važno je i održavanje vlastite likvidnosti. Kada se gleda stanje situacije nakon uvođenja eura pretpostavljalo se da će sva tadašnja aktiva HNB-a u trenutku prelaska u europodručje postati inozemna imovina, i kad se oduzme sve potrebno, Hrvatska će upravljati sa samo 5,8 milijardi eura. Taj iznos od 5,8 milijardi eura se od 1. siječnja 2023. godine više ne naziva deviza jer je postala domaća valuta. A sve to jer se nakon ulaska u EU događa nestanak potrebe držanja financijskih sredstava u likvidnom obliku.

ECB pozitivno je ocijenila napore Hrvatske na putu prema uvođenju eura i izrazila zadovoljstvo njezinim napretkom u ispunjavanju potrebnih kriterija. Odluka Hrvatske o uvođenju eura kao službene valute potvrđuje njezinu opredijeljenost prema europskim vrijednostima, gospodarskoj stabilnosti i integraciji u eurozonu (Šonje, 2019). Jedan od ključnih kriterija za uvođenje eura sudjelovanje je u Europskom tečajnom mehanizmu II, koji ima zadaću održavanja stabilnosti tečajeva između valuta zemalja članica eurozone i onih koje se pripremaju za uvođenje eura.

¹² Agreement on Net Financial Assets – sporazum nacionalnih središnjih banaka europodručja ECB-a

6. NEDOSTATCI UVOĐENJA EURA

Uvođenje eura kao službene valute nosi sa sobom značajne prednosti, ali isto tako donosi i određene izazove. Jedan je od glavnih izazova gubitak samostalne monetarne politike. Kada država uvede euro kao svoju valutu, prenosi kontrolu nad monetarnom politikom na Europsku središnju banku i time gubi mogućnost samostalnog donošenja odluka o kamatnim stopama, emisiji novca i drugim instrumentima monetarne politike.

Danom potpisivanja Ugovora o pristupanju EU-u Hrvatska je prihvatila da će jednog dana uvesti euro, a bitan je naglasak upravo na tome da nije definirano kada će to učiniti ili kada mora isto učiniti. Dakle, s uvođenjem eura moglo se pričekati i uvesti ga u vremenu kada budemo spremniji za isto. Također, svima je poznato kako se već unatrag dva desetljeća govori da je od prvobitne važnosti stabilan tečaj i cijene, no to je samo tapkanje u mjestu. Hrvatskoj je morao biti cilj kompletna promjena ekonomske politike, a čemu u prilog ide i činjenica da su brojne zemlje koje su provodile aktivnu monetarnu politiku i nesmetan rast na temelju vlastite valute ostvarile napredak. Radi se o sljedećim zemljama:

1. Danska
2. Švedska
3. Mađarska
4. Češka i
5. Poljska.

Promjena valute ne mora značiti napredak. Opcija je mogla biti da se pričekava s istim, odnosno zadržati hrvatsku kunu kao valutu. Najbolja opcija je mogla biti da se još poradi na nekim drugim primjerima i slijediti dobre primjere navedenih zemalja.

6.1. Gubitak samostalne monetarne politike

Gubitak samostalne monetarne politike može biti dvostrukog učinka. S jedne strane, to može dovesti do smanjenja fleksibilnosti i prilagodljivosti u reakciji na specifične gospodarske uvjete i izazove unutar zemlje. Na primjer, ako se suočava s recesijom ili visokom nezaposlenošću, država više ne može samostalno snižavati kamatne stope kako bi potakla potrošnju i investicije. Odluke o kamatnim stopama i drugim monetarnim politikama donose se na razini cijelog europodručja, a ne uzimaju uvijek u obzir specifične potrebe i uvjeti svake pojedinačne države.

Promatrajući hrvatsko gospodarstvo, može se reći da je hrvatski narod itekako bio „euriziran“, odnosno više od 60 % otpadalo je na stranu valutu kada se gledaju razmjene i plaćanja, jedinice obračuna i sredstva očuvanja vrijednosti. Jedinstvena valuta najviše utjecaja ima na poslovne banke jer one uvođenjem iste valute kao i u ostalim zemljama gube dio prihoda koji su do tada ostvarivale trgovanjem deviza, no procesom konsolidacije stvorit će se prilagodba kako bi banke postale otpornije i sposobnije u borbi izvan europskog ringa. S druge strane, gubitak samostalne monetarne politike može pružiti i stabilnost i predvidljivost. Kada zemlja dijeli istu valutu s drugim državama, nestaju valutni rizici i fluktuacije tečaja, što može smanjiti troškove transakcija i olakšati trgovinu i investicije unutar eurozone.

Važno je napomenuti da države članice eurozone i dalje zadržavaju određeni stupanj fiskalne politike, što im omogućuje da samostalno upravljaju proračunskim politikama i javnim financijama. Međutim, te mogućnosti ograničene su Pravilima o fiskalnoj disciplini i Stabilizacijskom i rastućem paktu, koja su usmjerena na održavanje stabilnosti i održivosti javnih financija u eurozoni. Zaključno, važno je znati da kada se jednom uđe u zajedno financijsko okruženje sa zajedničkom valutom i monetarnom politikom, postojat će samo jedan način na koji će se moći mijenjati, odnosno utjecati na ekonomiju, a to je da se na kvalitetan način vodi vlastita fiskalna politika.

U kontekstu pojave gubitka samostalne monetarne politike, može se navesti primjer Grčke. Kada se govori o jedinstvenoj valuti i njejoj uporabi na primjeru Grčke, može se vidjeti kako je upravo ta jedinstvenost dovela do toga da se više nije moglo s pomoću tečaja utjecati na uvoz i izvoz i samim time bilo je vrijeme da se ustanovi u čemu se pogriješilo jer je postojao disparitet između uvoza i izvoza. Gleda li se po pravilima kad se previše uvozi, dolazi do štete za tečaj i sam uvoz postaje skuplji te se više cijeni izvoz. Upravo je ovaj problem pogodio Grčku te se time stvorila nepoželjna neravnoteža, a za koju je postojao samo jedan način na koji se mogla riješiti. Grčka je morala oslabiti svoju valutu i samim time bi izvoz postao privlačniji, no Grčkoj je bio potreban novac kako bi isto financirala. Ona novac nije imala, a kao što je poznato, Grčka je u trenutku kada je došlo do krize, bila visokozadužena zemlja i to s dugom većim od 100 %, točnije 109 % (Stiglitz, 2017). Taj postotak ubrzo se promijenio i već je iduće godine porastao na 127 %, dok je 2010. godine iznosio gotovo 150 % (Stiglitz, 2017).

U vrijeme kada je Grčka pristupala EU-u, davala joj se sigurnost kako je uvođenje eura dobra stvar za njih, ali se dug samo povećao bez obzira na to što su euro uveli kao službenu valutu. U to su se vrijeme na prostoru Grčke izmjenjivali brojni premijeri koji su imali kratak vijek mandata upravo zbog nepovoljnog stanja u državi, ali i u državnim institucijama što je priznao i Papandreu, jedan od premijera. Situaciju u Grčkoj počeo je sređivati student ekonomije kojeg su postavili kako bi u ime Državnog zavoda za statistiku zajedno s Eurostatom našao neko rješenje, a u čemu je na kraju i uspio.

Neki od premijera bili su i osuđivani radi stanja u Grčkoj, točnije radi se o premijeri Jorgieu koji je ipak na kraju bio uvjetno pušten jer je ispravno postupio, odnosno postupio je u skladu s dužnosti te su se nakon toga postavljala razna pitanja o daljnjem radu tamošnjih institucija. Nakon nekog vremena počele su faze pada grčkog BDP-a, no Grčka se i dalje ponašala kao da je sve u redu unatoč ranije poznatim gubicima za koje se tražilo rješenje (Stiglitz, 2017). Takva je situacija dovodila do gubitka vremena, ali i do gubitka povjerenja građana u institucije. Osim toga, Grci kao društvo nisu bili složni te je stalno dolazilo do raskola. Važno je spomenuti veliku trojku koja je Grčku pokušavala staviti na noge te ju revitalizirati, a čine ju: Europska središnja banka, Europska komisija i Međunarodni monetarni fond (Stiglitz, J.E., 2017). Oni su provodili reforme, no sve je teklo sporo i bez volje za promjenama. Samo uvođenje eura Grčkoj je dalo moć da i dalje stvara dugove, a kao problem javilo se i to da se ne cijene proizvodne djelatnosti koje bi omogućile čist novac. S obzirom na to da je Grčka sve više tonula u dugove, a s njom i njezino stanovništvo, intervencije drugih zemalja bile su neophodne.

6.2. Porast razine cijena zbog konverzije

Još jedno od pitanja kojima su se građani Hrvatske često bavili u vezi uvođenja eura jest moguće povećanje cijena nakon zamjene hrvatske kune za euro. Ovo pitanje izazivalo je zabrinutost jer su se građani pitali koliko će povećanje cijena biti i kako će ga podnijeti. Stručna literatura koja se bavi uvođenjem eura jasno je isticala da će doći do blagog rasta cijena, ali da će taj rast biti kontroliran. To znači da, iako će doći do određenog povećanja, ono neće biti značajno i neće narušiti stabilnost gospodarstva.

Postoji nekoliko faktora koji mogu utjecati na povećanje cijena nakon uvođenja eura. Jedan od njih su troškovi konverzije koji će se odraziti na potrošače. Naime, neki troškovi promjene cjenika, informatičkih prilagodbi i slično mogu se prenijeti na potrošače. Također,

tradicionalna praksa "zavaravanja" cijena koja se temelji na završavanju cijene brojem 9 može također doprinijeti povećanju cijena nakon uvođenja eura (Euro.hr, 2023).

Kada se konkretno pogleda situacija u Hrvatskoj, procjenjivalo se da će učinak konverzije iznositi oko 0,20 postotnih bodova za potrošačke cijene i 0,37 postotnih bodova na temelju harmoniziranog indeksa tih cijena (Euro.hr, 2023). Ovo se odnosi na razdoblje od šest mjeseci prije i šest mjeseci poslije postupka konverzije. Važno je napomenuti da je tijekom procesa uvođenja eura država pažljivo pratila kretanje cijena i poduzela odgovarajuće korake kako bi se osiguralo stabilno i uravnoteženo gospodarstvo. Cilj je bio minimalizirati utjecaj na potrošače i osigurati što gladi prijelaz na novu valutu. U konačnici, uvođenje eura donosi brojne prednosti koje će pridonijeti jačanju gospodarstva i povećanju konkurentnosti. No, taj postotak nije bio takav za svaku državu članicu već se po godinama kada je neka zemlja mijenjala valutu povećavao ili smanjivao, a što se može vidjeti u tablici 3.

Tablica 4. Porast inflacije zbog uvođenja eura

PORAST INFLACIJE ZBOG UVOĐENJA EURA (u postocima, u godini uvođenja)		
	Ukupna inflacija	Od toga, učinak uvođenja eura
Prvih 12 članica	2,6 %	0,2 %
Slovenija	2,8 %	0,3 %
Slovačka	2,4 %	0,3 %
Estonija	5,1 %	0,3 %
Letonija	0,5 %	0,2 %
Litva	-1,4 %	0,1 %

Izvor: <https://euro.hr/faq/hoce-li-se-zbog-uvodenja-eura-povecati-cijene/> (pristup: 07.06.2022.)

Navedeno povećanje najviše bi se osjetilo kod pružanja ugostiteljskih i kulturnih usluga te kod ostalih sličnih usluga. U rangu s time su i stvari koje se kupuju svakodnevno. No, nije ipak sve tako crno jer, prema raznim istraživanjima, cijene potrošnih dobara su niže, a razlog tome je što tehnologija i razvoj znanja napreduju te nastaje velika konkurencija, a samim time se nude i bolje cijene. U tablici 4. prikazane su promjene cijena na različitim proizvodima i uslugama.

Tablica 5. Prikaz promjene cijena na različitim proizvodima i uslugama

	COICOP	Promjena cijena zbog konverzije	Udio u HIPC-u 2017., %	Udio u IPC-u, 2017%	Doprinos HIPC-u, p.b.	Doprinos IPC-u, p.b.
	Novine, knjige i pribor za pisanje	2,066	2,26	1,38	0,05	0,03
	Financijske usluge	1,974	0,56	0,45	0,01	0,01
95	Usluge smještaja	1,752	7,26	0,39	0,13	0,01
126	Obuća	1,621	1,56	2,07	0,03	0,03
112	Rekreativne i kulturne usluge	1,52	1,92	2,42	0,03	0,04
32	Paket-aranžmani	1,453	1,47	0,5	0,02	0,01
94	Ugostiteljske usluge	1,217	5,46	3,51	0,07	0,04
96	Ostali predmeti i oprema za	1,177	1,4	1,13	0,02	0,01
111	rekreaciju, vrtove i kućne ljubimce					
93	Kupnja vozila	1,01	1,67	1,84	0,02	0,02
	Ostale usluge	1,003	0,37	0,55	0	0,01
71	Alkoholna pića	0,912	3,31	1,2	0,03	0,01
127	Ukupno		27,2	15,4	0,39	0,21
21	Ukupno (prilagođeno)*				0,37	0,2

Izvor: <https://euro.hr/wp-content/uploads/2022/07/h-strategija-za-uvodenje-eura-kao-sluzbene-valute-u-HR.pdf> (pristup: 08.06.2022.)

Isto tako, logično je zaključiti da su oni koji su veće platežne osjetili znatno više učinaka konverzije nego oni koji kupuju manje i imaju manju platežnu moć jer i njihova košarica samim time sadržava jeftinije stvari i manju količinu istih (Despot, Faktograf, 2021). Dužnost Vlade bila je da poduzme sve odgovarajuće mjere kako bi se spriječila pogrešna preračunavanja i tako zaštititi potrošače. Jedna od glavnih mjera kojim bi se to trebalo postići

jest postupak dvojnog iskazivanja cijena na policama trgovina koje se počelo provoditi, prije uvođenja nove valute, odnosno eura, a provodit će se i godinu dana nakon uvođenja eura.

6.3. Dvojno prikazivanje cijena

Uredbom Vijeća (EZ) br. 1103/97 od 17. lipnja 1997. o određenim odredbama koje se odnose na uvođenje eura (Službeni list Europske unije, broj 162/1) jasno se određuju pravila i načini na koje se mora vršiti proces preračunavanja cijena. Preračunavanje cijena vrši se s pomoću fiksnog tečaja koji u sebi ima 6 znamenki i nakon toga je moguće sastavljanje cijene tako da se zaokruži na najbliži cent. Ovakav način iskazivanja cijena odnosi se na cijeli privatni sektor. Ponajprije se odnosi na one koji pružaju uslužne djelatnosti te na financijske institucije i banke, a zatim i na tijela državne uprave i ostala poduzeća. Kao i uvijek, može doći do raznih nepravilnosti i nepoštivanja pravila kod provođenja ovog postupka preračunavanja te je bilo nedvojbeno potrebno osigurati da nadležne vlasti provode različite kontrole, a sve u svrhu nadziranja i sprječavanja svake moguće nepravilnosti. Prekršitelji snose sankcije, odnosno novčanu kaznu. Na slici 3. prikazan je primjer DM-a i njegova dvojnog iskazivanja cijena.

Slika 3. Primjer dvostrukog iskazivanja cijena



Izvor: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/dm-medju-prvima-uveo-dvojno-iskazivanje-cijena-pogledajte-kako-to-izgleda/2381028.aspx> (pristup: 21.07.2022.)

Kako bi se potrošačima osigurala što lakša kupovina, odnosno trošenje novčanih sredstava, interveniralo je Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja Republike Hrvatske zajedno s udruženjem gospodarstvenika te je omogućilo dobivanje posebne oznake kojom će se jamčiti kako su cijene zaokružene na pravilan način. Isto tako, građani imaju uvid u popis onih koji se

toga ne pridržavaju kako bi imali mogućnost podnošenja pritužbi, a koje će dalje razmatrati za to nadležna tijela. Vrlo je važno da cijene uvijek budu vidno istaknute te moraju jasno prikazivati sve potrebne podatke. Isto tako, važno je znati kako za svaku državu ne vrijedi ista cijena, odnosno europska cijena, te da će uvijek pojedina zemlja korisnica eura biti jeftinija od druge, a sve to ovisi o stanju unutar pojedine zemlje tj. prema stupnju ekonomskog razvoja, porezima i slično. Službeno razdoblje dvojnog iskazivanja cijena traje od 5. rujna 2022. godine, a završava dvanaest mjeseci nakon što se uvede euro, dok je dvojni optjecaj krenuo od 1. siječnja 2023. godine i traje do 15. siječnja 2023. godine, iako se s dvojnim iskazivanjem cijena započelo i ranije od navedenog. Kao nedostatak dvojnog iskazivanja cijena odnosno problem je upravo to dvojno iskazivanje za koje se smatra da će zbuniti potrošače i smanjiti njihov osjećaj ugone prilikom kupovine. Također, problem kod dvojnog iskazivanja cijena je mogućnost zaokruživanja na više, iako je to zabranjeno, no moguće je da neki trgovci to iskoriste.

7. UTJECAJ UVOĐENJA EURA NA GOSPODARSTVO

Postavlja se pitanje kakav će utjecaj uvođenje eura imati na gospodarstvo zemlje. Iako se prethodna poglavlja rada već bave odgovorima na to pitanje, u ovom se dijelu konkretno objašnjava utjecaj na gospodarstvo. Uvođenje eura u hrvatsko gospodarstvo ima višestruke i značajne učinke koji se očekuju kako u kratkoročnom, tako i u dugoročnom razdoblju. Zamjenom kune za euro, gubi se valutni rizik koji je bio prisutan pri poslovanju s drugim zemljama članicama eurozone. Ovo smanjenje rizika omogućuje veću stabilnost i predvidljivost u poslovanju te olakšava trgovinske i financijske transakcije. Ulaskom u eurozonu, očekuje se da će hrvatske kamatne stope biti bliže kamatnim stopama euro područja, što može smanjiti troškove zaduživanja i potaknuti investicije i potrošnju. Uvođenjem eura, hrvatska gospodarska stabilnost i predvidljivost mogu privući više stranih investicija, što može poboljšati konkurentnost hrvatskih tvrtki na globalnom tržištu.

Korištenjem eura kao službene valute, hrvatskim tvrtkama bit će olakšan pristup financijskim tržištima u eurozoni, što može povećati likvidnost i podršku za gospodarski rast (Putnik, 2017). Uvođenjem eura, eliminiraju se troškovi konverzije i promjene valuta prilikom transakcija između hrvatskih tvrtki i tvrtki iz drugih zemalja članica eurozone. To može smanjiti ukupne troškove poslovanja. Euro je međunarodno priznata i stabilna valuta pa će njegovo uvođenje vjerojatno povećati povjerenje domaćih i stranih ulagača u hrvatsku ekonomiju. Uvođenjem eura, Hrvatska prepušta kontrolu nad monetarnom politikom Europskoj središnjoj banci. Ovo može ograničiti sposobnost zemlje da prilagodi kamatne stope i druge instrumente monetarne politike kako bi odgovorila na specifične ekonomske uvjete. Važno je naglasiti da je uvođenje eura zahtijevalo pažljivo planiranje, provedbu i prilagodbu gospodarske politike. Sve prednosti i izazovi bili su pažljivo proučeni kako bi se osiguralo da uvođenje eura donosi maksimalne koristi za hrvatsko gospodarstvo i društvo. Jedna od glavnih prednosti za gospodarstvo, a pogotovo za poduzetnike bit će (Putnik, 2017): smanjivanje kamata, uklanjanje valutnog rizika i troškova konverzije, a samim time će se osigurati više prostora za investicije i ulaganja pogotovo za one koji se bave izvozom. Isto načelo vrijedi i za državu te će i ona tako imati više sredstava u proračunu koja će moći između ostaloga izdvojiti za pomoć gospodarstvu i poduzetnicima. Samim time što će se više ulagati, rast će i postotak bruto domaćeg proizvoda, više će se ljudi zapošljavati te će se podizati plaće da budu što je više moguće u rangu s onim dobro poznatim europskim plaćama i zbog kojih brojni Hrvati odlaze izvan granica Hrvatske, a kako bi ju donijeli kući i mogli

živjeti. Važno je istaknuti kako bi do samog tog procesa povećanja moglo doći da se poradi na konkurentnosti našeg gospodarstva.

7.1. Jednokratni troškovi konverzije

Svaki postupak za sobom donosi i određene troškove koje je potrebno platiti pa tako i kod procesa konverzije dolazi do potrebe plaćanja određenih troškova koji će u velikoj mjeri nastati prije samog uvođenja eura te nekoliko dodatnih troškova koji dolaze nakon što se euro uvede (Finance, 2021). Važno je znati kako su to sve jednokratni troškovi. Prvi i najbitniji trošak bio je proces tiskanja novčanica i kovanica eura, a sve su to bili prijeko potrebni postupci za prilagodbu bankomata te prometa gotovim novcem. Osim toga, tu su troškovi informatičke i računovodstvene prilagodbe. Vrlo je važno ulaganje određenog dijela financijskih sredstava u obrazovanje djelatnika pomoću kojih će se kasnije lakše izvršiti prilagodba na euro te koji će dodatno savjetovati stanovništvo. Prema dosadašnjim saznanjima iz ostalih zemalja koje su prije Hrvatske uvele euro, ukupni troškovi iznose otprilike 0,5 % BDP-a. Hrvatska je tu vrlo vjerojatno nešto više uštedjela u odnosu na ostale zemlje jer je hrvatsko gospodarstvo znatno više euroizirano, ponajviše radi turizma koji omogućuje velik priljev stranog, odnosno europskog novca. Isto tako, znatno nam je pomoglo to što poduzetnici imaju brojne vanjske suradnike, a i to što je većina financijskog sektora u vlasništvu institucija iz europodručja. Kao najveći plus Hrvatske izdvaja se njeno iskustvo kod prijašnjih zamjena valute koje su koristile i primjenjivale razne druge države. Uvođenje eura nosi sa sobom određene jednokratne troškove konverzije. Ovi troškovi nastaju tijekom procesa zamjene stare nacionalne valute (u ovom slučaju hrvatske kune) s novom valutom (eurima).

Kada se govori o troškovima, Hrvatska je morala uplatiti ESB-u dio svojeg kapitala. Hrvatska je poznata kao zemlja bogata devizama, a kojih je trenutno imala 14,7 milijardi, međutim nije imala pristup sredstvima ESB-a te je tako, davanjem manjeg dijela kapitala, dobila pristup jednom vrlo moćnom sustavu. Plativši iznos od 2,4 milijuna kuna ulaskom u EU, Hrvatska je postala jednim od suvlasnika kapitala ESB-a, odnosno suvlasnik je postala HNB. Ako bi se to preračunalo u postotke, dobilo bi se 3,75 % udjela. Nakon uvođenja eura, Hrvatsku je dočekaao nešto veći trošak u iznosu od 62,8 milijuna kuna (Putnik, 2017). Zaključak je da je država imala kapital u iznosu od 65,2 milijuna eura, dok se još prilikom ulaska u Eurosustav prebacilo 350 milijuna eura međunarodnih pričuva.

Banke, financijske institucije i tvrtke morale su provesti tehničke promjene u svojim sustavima kako bi se prilagodili novoj valuti. To uključuje ažuriranje računovodstvenih sustava, bankarskih programa i automatiziranih plaćanja kako bi bili usklađeni sa sustavima eura (Putnik, 2017). Trgovine, tvrtke i uslužni sektori morali su prilagoditi cijene svojih proizvoda i usluga u skladu s novom valutom. To može uključivati ponovno označavanje proizvoda, promjene na web stranicama, ažuriranje blagajničkih sustava i drugih informatičkih aplikacija.

Osooblje u tvrtkama i financijskim institucijama moralo je biti obučeno kako bi se pravilno nosilo s novom valutom. To uključuje obuku osoblja u bankama za konverziju i provedbu novih postupaka plaćanja u eurima (Puntik, 2017). Uvođenje eura zahtijevalo je informiranje javnosti o promjenama koje će nastupiti s uvođenjem nove valute. Građani su morali biti obaviješteni o novim cjenicima, postupcima plaćanja, ažuriranim uvjetima kredita i drugim aspektima koji će se odnositi na njihove financijske transakcije. Važno je napomenuti da se jednokratni troškovi konverzije smatraju privremenim i obično se događaju u fazi prelaska na euro. Nakon što je proces konverzije proveden, očekivalo se da će prednosti uvođenja eura nadmašiti te jednokratne troškove, pružajući stabilnije gospodarsko okruženje, veću predvidljivost i veću konkurentnost na međunarodnom tržištu.

7.2. Ekonomska politika nakon uvođenja eura

Postavlja se pitanje što se događa s ekonomskom politikom države nakon što je uvela euro kao službenu valuta, dakle što to konkretno znači za Republiku Hrvatsku. Nakon što je završena cijela procedura i uveden euro kao službena valuta, zadaće Hrvatske nisu prestale, posebno one koje se tiču Vlade i HNB-a. Tako Vlada mora brinuti za fiskalnu i strukturnu politiku, dok HNB ima važnu ulogu u makroprudencijalnoj politici. Sve je to važno kako bi gospodarstvo i dalje raslo te kako bi makroekonomski bili stabilni. Kada se govori o ekonomskoj politici, fiskalna konsolidacija tu ima vrlo važnu ulogu koja dovodi do smanjenja između javnog duga i BDP-a. Vrlo je važno da se troši ravnomjerno, barem onaj novac iz proračuna, dok će se s viškom poticati daljnji razvoj i smanjiti dug. Osim svega toga, time će se pridonijeti i prepoznatljivosti gospodarstva, a to će opet dovesti do manjih troškova. Ako se gleda primjer Hrvatske, ona ima procikličku fiskalnu politiku, odnosno nije bilo uravnoteženog gospodarstva, a koje bi se trebalo promijeniti kako bi Hrvatska tu fiskalnu politiku mogla voditi. Još jedna od zadaća države jest to da se kontrolira politika plaća gdje relativni jedinični troškovi ne bi smjeli rasti. Važna činjenica kod ovoga je to da uz sve

navedeno na plaće može utjecati i radna snaga koja će fluktuirati iz stranih zemalja u Hrvatsku i time stvoriti rast ili pad, kako zanimanja tako i plaća.

Nakon uvođenja eura kao službene valute, Hrvatska je preuzela monetarnu politiku Europske središnje banke, što znači da više nema samostalnu monetarnu politiku. To je dovelo do promjena u ekonomskoj politici zemlje, s naglaskom na fiskalnu politiku i strukturne reforme. S obzirom na gubitak kontrole nad monetarnom politikom, fiskalna politika postala je još važniji instrument za upravljanje gospodarskim kretanjima u Hrvatskoj. Vlada će morati pažljivo upravljati proračunskim prihodima i rashodima kako bi održala stabilnost i konkurentnost gospodarstva. Kontrola javnih financija postala je ključna kako bi se izbjegli visoki deficiti i dugovi koji bi mogli negativno utjecati na makroekonomsku stabilnost.

Uvođenje eura može pružiti poticaj za provedbu strukturnih reformi koje će povećati konkurentnost hrvatskog gospodarstva (Strategija za uvođenje eura kao službene valute u RH, Vlada RH, HNB, 2018.). To može uključivati reforme tržišta rada, poboljšanje poslovnog okruženja, ulaganje u obrazovanje i istraživanje te povećanje efikasnosti javnog sektora. Strukturne reforme ključne su za povećanje produktivnosti i poticanje dugoročnog ekonomskog rasta. Uvođenje eura može pomoći u održavanju makroekonomske stabilnosti jer će Hrvatska biti dio većeg i stabilnijeg ekonomskog područja eurozone. To može smanjiti valutni rizik i potaknuti povjerenje investitora, što može pozitivno utjecati na kapitalne tokove i stabilnost financijskog sustava. Kao članica eurozone, Hrvatska ima priliku sudjelovati u odlučivanju o ekonomskim i monetarnim pitanjima na razini EU-a. Sudjelovanje u donošenju odluka na razini EU-a može omogućiti Hrvatskoj da promiče svoje interese i ciljeve u okviru šireg europskog konteksta.

Važna je primjena strukturne konkurentnosti koja će pomoći stvaranju boljih radnih mjesta, ali i ulaganja u napredak. Ključnu ulogu u tome ima privatni sektor. Što se tiče sadašnjih hrvatskih institucija, zaključuje se da ih ima previše, da nisu dobro umrežene te da to stvara dodatni problem svima, a ponajviše poduzetnicima i obrtnicima. Ključno rješenje koje bi Hrvatska nakon uvođenja eura trebala poduzeti jest to da se objedine sve inspekcije i službe u gospodarstvu kako bi se smanjili troškovi davanja te tako pomoglo poduzetnicima i obrtnicima, ali ni to neće biti dovoljno ako se neće raditi na unapređenju potrebnih institucija. Konkretno se tu misli na sadašnju sporost hrvatske administracije i sudova čije bi poslovanje također trebalo promijeniti. Kada se unaprijedi radno okruženje koje će omogućiti poboljšanje financijske održivosti, doći će i do smanjenja bruto troška rada.

Kada se govori o pozitivnim stvarima, zasigurno je jedna od njih to što će nakon uvođenja eura i dalje glavnu riječ imati HNB koji će kontrolirati banke. Prilikom pristupa EU-u, morao se raščistiti put prema kapitalu kako ne bi došlo do manjih kapitalnih priljeva. HNB je nakon uvođenja eura svoju ulogu doživio govoreći o likvidnosti, kapitaliziranosti i kreditnoj sposobnosti banaka. Novim standardima omogućeno je da banke sa što manjim otporom reagiraju na određene nepredvidljive situacije. Ti novi standardi također će pomoći bankama, odnosno njihovoj likvidnosti, a HNB-u se pruža mogućnost da kontrolira banke da se previše ne zadužuju, već da koriste tuzemne izvore. Ako je vjerovati dosadašnjem poslovanju HNB-a, na polju makroprudencijalne politike, može se očekivati kako bi uz ovo prethodno stvoreno iskustvo morala i dalje uspješno primjenjivati na sličnim problemima koje donosi uvođenje eura. Svemu tome veliki oslonac čini Europski odbor za sistemske rizike¹³, čija je glavna odlika da pomoću raznih alata motivira smanjenje slabih točaka makroprudencijalnih tijela. Isto tako, velik naglasak stavlja se na to da se uvijek pokušava stvoriti ugodna okolina između članica. Što se tiče HNB-a, banka se može pohvaliti aktivnim radom. Na kraju svega važno je napomenuti kako u Hrvatskoj postoji vijeće za financijsku stabilnost HNB-a: HANFA¹⁴, Ministarstvo financija i HAOD¹⁵, a čija je zadaća njegovanje upravo takve vrste politike uz prepoznavanje problema, rad s nadležnim tijelima i poduzimanje svih potrebnih mjera koje su propisane prema ESRB-u.

Ekonomska politika Hrvatske nakon uvođenja eura morala se prilagoditi novim okolnostima i ograničenjima koja proizlaze iz članstva u eurozoni. Fiskalna politika postala je ključan instrument za upravljanje ekonomskim kretanjima, dok je provedba strukturnih reformi izrazito važna za povećanje konkurentnosti i dugoročni ekonomski rast. Održavanje makroekonomske stabilnosti od ključne je važnosti kako bi se osigurala stabilnost financijskog sustava i poticanje investicijskih tokova.

¹³ ESRB

¹⁴ Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga

¹⁵ Hrvatska agencija za osiguranje depozita

8. ISTRAŽIVANJE STAVOVA O UVOĐENJU EURA

Uvođenje eura kao službene valute u neku državu predstavlja važan i kompleksan proces koji ima značajan utjecaj na gospodarske i društvene aspekte zemlje. Stoga je važno istražiti stavove stanovništva o ovoj promjeni kako bi se bolje razumjeli potencijalni izazovi i prilike koje donosi uvođenje zajedničke europske valute. Dio je to transparentnog i demokratski otvorenog procesa koji se dešava prilikom uvođenja eura, a koji ima veliku važnost za sveobuhvatnu hrvatsku populaciju te njezinu budućnost. Istraživanja su podijeljena na 4 dijela u kojima se istražuju stavovi, informiranost te očekivanja o uvođenju eura. Naravno tu se podrazumijeva kada postoji veći broj ispitanika, onda se dobiva šira i jasnija slika te samo istraživanje postaje kvalitetnije.

8.1. Pregled dosadašnjih istraživanja

Dosadašnja istraživanja o stavovima uvođenja eura u Hrvatskoj pružaju zanimljive uvide u mišljenja građana o ovoj temi. Mnoge studije provedene su kako bi se istražio javni sentiment o mogućem prelasku na euro kao službenu valutu. Ovo poglavlje donosi pregled nekih ključnih saznanja provedenih istraživanja.

Većina građana Hrvatske ima pozitivan stav prema članstvu u eurozoni. Prema anketama Eurobarometra (11/2018.) većina ispitanika izrazilo je podršku uvođenju eura, videći to kao korak prema jačoj gospodarskoj stabilnosti i integraciji u europske tokove. Međutim, unatoč općenitoj podršci, postoje i određene zabrinutosti koje građani ističu. Neke od najčešćih briga su moguće povećanje cijena nakon uvođenja eura, gubitak kontrole nad monetarnom politikom te mogući negativni utjecaj na gospodarstvo i radna mjesta. Osim toga, istraživanja su pokazala da je razina informiranosti građana o uvođenju eura različita. Većina građana ima osnovno razumijevanje o eurozoni i prednostima prelaska na euro, ali postoji i određeni postotak ispitanika koji nije dovoljno informiran o ovoj temi. Istraživanja također ukazuju da vanjski čimbenici, kao što su iskustva drugih zemalja koje su uvele euro ili ekonomske krize u EU-u, mogu imati značajan utjecaj na stavove građana o uvođenju eura. Važno je naglasiti da ekonomski faktori igraju ključnu ulogu u oblikovanju stavova o uvođenju eura. Građani koji percipiraju veću ekonomsku stabilnost i prosperitet često su skloniji podržati prelazak na euro, dok oni koji osjećaju ekonomske poteškoće i neizvjesnost mogu biti oprezniji prema toj ideji. Na kraju, istraživanja pokazuju da postoji potreba za jasnom i pravodobnom komunikacijom

vlasti i građana o prednostima i izazovima uvođenja eura. Edukacija građana o procesu i koristima prelaska na euro bila je ključna za razumijevanje i podršku ove promjene.

Istraživanjem Eurobarometra (11/2018.) potpora uvođenju iznosila je svega 40%, dok je s vremenom taj postotak padao, a osim potpore euru ispitivala se je i potpora ekonomskoj i monetarnoj uniji. Flash Eurobarometar (2017.) je te godine kao i ostali imao ispitanike koji u većini podržavaju promjenu, a godinu kasnije situacija je bila obrnuta te su prevladali i protivnici uvođenju eura. Valicon (2018.) anketnim istraživanjem dobiva više od polovice ispitanika koji su za uvođenje eura, njih 56 %, dok je negativno mišljenje izrazilo samo 35 % ispitanika. Važno je napomenuti kako je ispitivanje provedeno samo u zemljama članicama EU-a. Najveću podršku za uvođenje imale su Rumunjska i Mađarska s više od 50 %. Neki prosjek podrške na ukupnoj razini iznosio je 70 %, taj prosjek na primjer uspjela je premašiti susjedna nam Slovenija, gdje je podrška uvođenju eura iznosila preko 80 %, a u susjednoj Italiji je potpora bila najslabija. Ipsos puls (2018.) o pitanju treba li Hrvatska uvesti euro, više od polovice ispitanika dalo je pozitivan odgovor, dok 37,5 % ispitanika nije za to da se uvede euro. Promocija plus (2018.) je svoja istraživanja provodila kroz više ponuđenih opcija u obliku pitanja, te su tu ispitanici dali uvjetnu podršku euru, a kad se gleda sve zajedno podrška iznosi preko 60 %. Istraživanja portala Poduzetnik (2022.) bilježe rast onih koji su željeli da se euro uvede, taj rast iznosi 5 postotnih poena od zadnje provedenog istraživanja. Istraživanja javnog mnijenja koje je provodila Agencija Improve (2022.) pokazala su da više od četvrtine ispitanika misli kako nema koristi od eura za Hrvatsku, to se također odnosi na pitanja koliko su zapravo ispitanici upoznati o valuti i promjenama koje dolaze s njom.

Ovaj pregled istraživanja ukazuje na složenost i važnost pitanja uvođenja eura u Hrvatskoj. Stavovi građana imaju ključan utjecaj na ovu odluku te će daljnja istraživanja biti od ključne važnosti kako bi se bolje razumjeli i adresirali različiti aspekti prelaska na euro kao službenu valutu.

8.2. Metodologija istraživanja

Cilj istraživanja bio je utvrditi stavove stanovništva Republike Hrvatske o euru. Navedeno istraživanje provedeno je putem online ankete. Prednost ovog istraživanja je to što anketa ne zahtijeva puno vremena te ju ispitanik može ispunjavati gdje i kada želi.

Osim navedenog, cilj ovog istraživanja je sagledati mišljenja građana o mogućem uvođenju eura u Hrvatskoj, kao i njihove stavove o prednostima i izazovima koje bi ova promjena

mogla donijeti. Analizirat će se različiti aspekti povezani s uvođenjem eura, uključujući utjecaj na cijene, financijsku stabilnost, trgovinu, putovanja i općenito ekonomsku situaciju zemlje.

Istraživanje je također uzelo u obzir iskustva drugih zemalja koje su već prošle proces uvođenja eura, kako bi se dobile poučne spoznaje iz prve ruke o potencijalnim prednostima i izazovima koje može donijeti ovakva promjena u monetarnom sustavu. Analizom stavova i percepcijom građana, ovaj rad će pridonijeti boljem razumijevanju javnog mnijenja o uvođenju eura u Hrvatskoj.

Anketa se sastojala od ukupno osam pitanja otvorenog i zatvorenog tipa: prvih šest pitanja imala su ponuđene odgovore, dok su posljednja dva bila opisna (kvantitativnih i kvalitativnih podataka). Otvorena i zatvorena pitanja pružaju različite perspektive i informacije, što omogućuje sveobuhvatniji uvid u stavove i mišljenja ispitanika. Anketiranje je provedeno u razdoblju od 13. do 27. svibnja 2022. godine. Prije početka ispunjavanja ankete ispitanici su bili upoznati s istraživanjem te im je bila zajamčena anonimnost. Istraživanje je provedeno na uzorku od 101 ispitanika. Od ukupno broja, 62,4 % ispitanika bilo je ženskog spola, a 37,6 % ispitanika muškog spola. Nakon završenog anketiranja, dobiveni rezultati obrađeni su računalnim programom Microsoft Office Excel. Podaci su prikazani grafički.

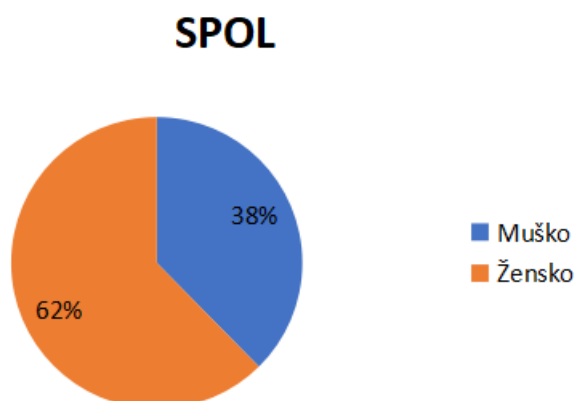
8.3. Rezultati provedenog istraživanja

Rezultati istraživanja o stavovima građana o uvođenju eura pružaju važan uvid u mišljenja i percepciju javnosti o prelasku na euro kao službenu valutu. Ispitivanje stavova građana o ovoj temi može biti ključno za razumijevanje njihovih očekivanja, briga i potencijalnih izazova koji se mogu pojaviti tijekom tog prijelaza. U sklopu istraživanja, provedena je anketa s ciljem prikupljanja podataka o stavovima građana Republike Hrvatske o uvođenju eura. Uzorak ispitanika sastojao se od različitih dobnih, obrazovnih i socioekonomskih skupina kako bi rezultati bili što reprezentativniji i relevantniji.

Zatvorena pitanja omogućila su kvantitativnu analizu i dobivanje jasnih brojčanih podataka o mišljenju ispitanika. Rezultati su pokazali da većina ispitanika (više od 60 %) podržava uvođenje eura kao službene valute u Hrvatskoj. Glavni razlozi za ovu podršku bili su očekivanje smanjenja valutnog rizika, olakšanje poslovanja s inozemstvom i veća stabilnost gospodarstva.

Grafikon 1. prikazuje omjer muških i ženskih ispitanika.

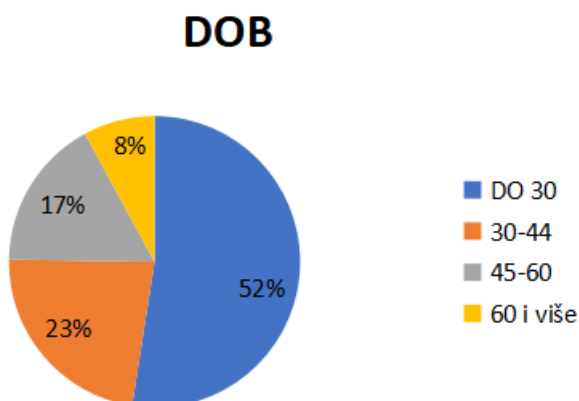
Grafikon 1. Spol ispitanika



Izvor: Istraživanje autora, 2022.

Anketnom su istraživanju najvećim dijelom prisustvovali ispitanici u dobi do 30 godina. Takvih ispitanika ukupno je činilo 52 %. Potom je najviše ispitanika bilo u dobnoj skupini od 30 do 44 godine, njih 23 %. Nešto manje ispitanika bilo je u dobi od 45 do 60 godina, točnije 17 % dok ih je svega 8 % bilo u dobnoj skupini od 60 i više godina (grafikon 2.).

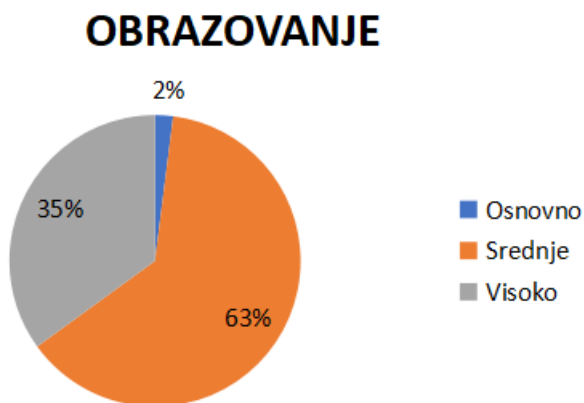
Grafikon 2. Dob ispitanika



Izvor: Istraživanje autora, 2022.

Grafikon 3. prikazuje obrazovanje ispitanika. Što se tiče obrazovanja ispitanika, najviše ima srednju razinu obrazovanja (63 %) zatim slijede oni s visokom razinom obrazovanja – njih 35 %. Najmanje je onih s osnovnim obrazovanjem, točnije samo 2 %.

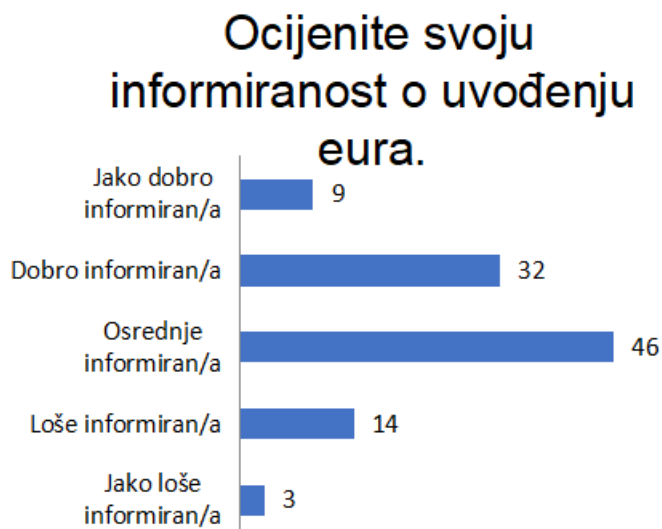
Grafikon 3. Obrazovanje ispitanika



Izvor: Istraživanje autora, 2022.

Grafikon 4. prikazuje u kojoj su mjeri ispitanici informirani o postupku uvođenja eura. Istraživanje je dalo sljedeće rezultate: 9 ispitanika smatra da je jako dobro informirano, 32 ispitanika smatra da su dobro informirani, a najveći dio misli kako su osrednje informirani, i to njih 46. Loše informiranih je 14, a samo 3 ispitanika smatra da su izrazito loše informirani.

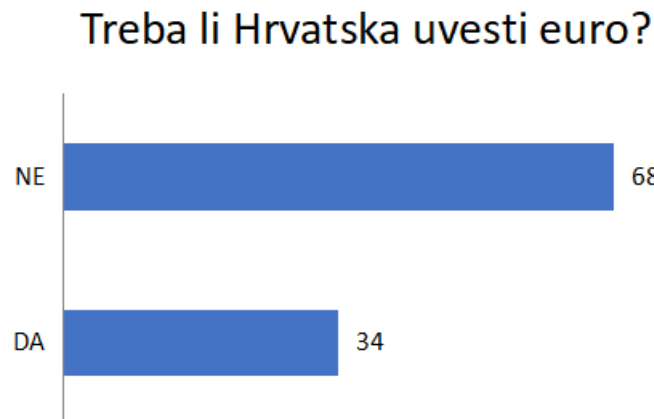
Grafikon 4. Razina informiranosti



Izvor: Istraživanje autora, 2022.

Na pitanje treba li Hrvatska uvesti euro, 68 ispitanika smatralo je kako ne bi trebala uvesti euro, dok 34 ispitanika je mislilo da bi trebala uvesti euro. Ovakvi rezultati nisu išli u prilog podršci uvođenja eura hrvatskoj vladi jer građani euro ne percipiraju kao pozitivan učinak na njihove životne standarde. Grafikon 5. prikazuje mišljenje stanovnika o tome trebala li je Hrvatska uvesti euro kao valutu.

Grafikon 5. Povjerenje u novu valutu

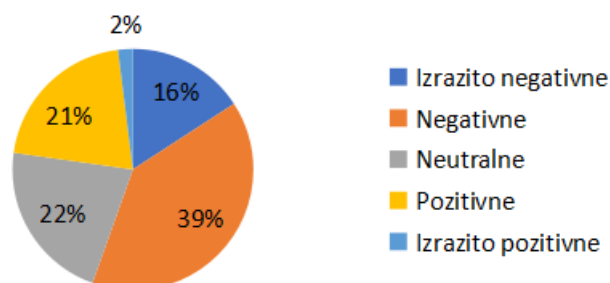


Izvor: Istraživanje autora, 2022.

Na pitanje kakve učinke očekuju nakon uvođenja eura, 16 % ispitanika smatra kako će doći do izrazito negativnih učinaka, većina misli kako će učinci biti samo negativni, točnije njih 39 %, 22 % ispitanika je u vezi ovog pitanja zauzelo neutralan stav, odnosno, nema jasnu viziju i percepciju učinaka eura. Njih 21 % misli da će doći do pozitivnih učinaka, a samo njih 2 % očekuje izrazito pozitivne učinke što prikazuje grafikon 6.

Grafikon 6. Očekivani učinci uvođenja eura

Kakve učinke uvođenja eura očekujete?



Izvor: Istraživanje autora, 2022.

Grafikon 7. pokazuje nedostatke uvođenja eura koje su prepoznali ispitanici ovog anketnog upitnika. Većina ispitanika, njih 38, smatra da će se cijene povećati, zatim slijede oni koji misle da će jedan od nedostataka biti i gubitak nacionalnog suvereniteta, i to njih 15, dok 10 ispitanika smatra da će pasti i životni standard. Osam ispitanika smatra da će euro prouzročiti krizu. Svoje mišljenje s odgovorom da ne znaju dalo je 15 ispitanika, 6 ispitanika smatra da nije vrijeme, odnosno da Hrvatska nije spremna za uvođenje eura te da je to glavni nedostatak, a njih 9 smatra kao nedostatak devizni paritet.

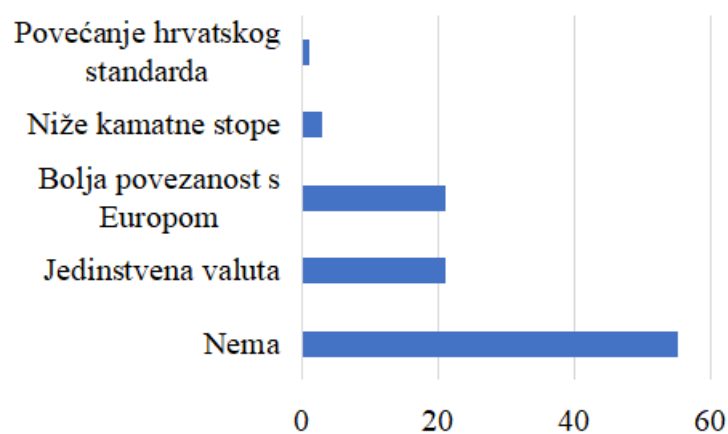
Grafikon 7. Nedostaci uvođenja eura



Izvor: Istraživanje autora, 2022.

Na pitanje o nedostacima uvođenja eura, njih 55, smatra da ne postoje prednosti uvođenja eura, dok 21 ispitanik smatra da će prednost biti to što ćemo imati jedinstvenu valutu koja je zajednička većini zemalja Europske unije. Nadalje, 21 ispitanik misli da je prednost u boljoj povezanosti s Europskom unijom, 3 kao sljedeću prednost navodi niže kamatne stope, dok samo 1 ispitanik smatra kako će se u Hrvatskoj povećati standard uvođenjem eura. Navedeni rezultati prikazani su na grafikonu 8.

Grafikon 8. Prednosti uvođenja eura



Izvor: Izrada autora, 2022.

Izrazito visoka percepcija je bila da euro nema prednosti, dok se same prednosti već mogu vidjeti na povećanju kreditnog rejtinga Hrvatske, na nižem prinosu na državne obveznice, kao i na nižem riziku prilikom uzimanja kredita.

9. ZAKLJUČAK

Euro je postao službena valuta Europske unije 1999. godine, a puna primjena započela je 2002. godine u 19 zemalja članica koje su osnovale eurozonu. Od ukupno 28 članica EU-a, 11 zemalja još uvijek nije prihvatilo euro kao svoju službenu valutu. Od svog osnutka, glavni ciljevi Europske unije su potpuna integracija u svim segmentima, uključujući društveni, institucionalni, ekonomski, tržišni i socijalni aspekt, što podrazumijeva monetarnu i fiskalnu politiku. Jedan od tih ciljeva stvaranje je Ekonomske i monetarne unije, koja ima svrhu konvergencije europskog gospodarstva, integraciju monetarnih politika svih zemalja članica, te konačno, uvođenje eura kao jedinstvene valute za cijelu Europu. Ovim bi se ostvarila integracija monetarnih politika svih zemalja članica te potpuna integracija kapitalnih, financijskih i tržišta dobara i usluga u Europi. Ovaj korak bi EU učinio jedinstvenim tržišnim, ekonomskim i društvenim entitetom, s napretkom koji će se postepeno razvijati prema pozitivnim budućim trendovima.

Uvođenje eura za svaku zemlju članicu započinje pristupom sustavu ERM-u II i ispunjavanjem svih kriterija koje zahtijeva Vijeće Europe. Nakon što zemlja ispuni sve kriterije, pristupi ERM-u II i prihvati euro kao svoju valutu, mora prihvatiti fiksnu valutnu stopu eura s odstupanjima od 15 %. Većina zemalja članica ovaj je proces uspješno provela, dok one koje još nisu rade na strategijama i procesu uvođenja eura, prepoznajući prednosti koje im euro kao valuta donosi.

Prednosti su uvođenja eura za svaku zemlju mnogobrojne. Prvo, uvođenjem eura smanjuje se valutni i kamatni rizik, što je od velike važnosti za stabilnost gospodarstva. Drugo, transakcijski troškovi smanjuju se jer se sve transakcije odvijaju u jednoj valuti, što olakšava međunarodnu trgovinu. Treće, uvođenje eura donosi pozitivan učinak na investicije jer tržište postaje privlačnije za strane investitore koji ne moraju brinuti o fluktuacijama valuta. Također, uvođenjem eura dolazi do financijske i makroekonomske stabilnosti zemalja, što je ključno za održavanje povjerenja ulagača.

Hrvatska je prošla postupak ocjenjivanja prema kriterijima konvergencije i u početku nije zadovoljila kriterije za javne financije, članstvo u ERM-u i usklađenost zakonodavstva. Međutim, kasnija izvješća pokazala su da je Hrvatska ispunila sve kriterije za uvođenje eura. Planirano uvođenje eura bilo je najranije predviđeno za 2019. godinu, ali je proces kasnio i proveden je tek 2023. godine.

Uvođenje eura sa sobom nosi i jednokratne troškove konverzije, a Ministarstvo financija Republike Hrvatske procijenilo je da će ti troškovi iznositi oko 2 milijarde kuna. Najveći dio tih troškova bit će vezan uz gubitak konverzijskog poslovanja od strane bankarskog sektora, što se očekuje da će dovesti do povećanja bankarskih naknada. Postoji i mogućnost općeg povećanja cijena za potrošače, što bi moglo biti rizik za većinu dužnika. Uvođenje eura u Hrvatskoj ima potencijal za donošenje brojnih dugoročnih prednosti za gospodarstvo zemlje. Ove prednosti uključuju veću stabilnost, manje valutnog i kamatnog rizika te bolju integraciju u europsko tržište.

Analize su pokazale da Hrvatska ispunjava uvjete nominalne i realne konvergencije, što je ukazivalo na pravo vrijeme za uvođenje eura. Ipak, istraživanje pokazuje da se građani nisu slagali s ovim stavom i smatrali su da Hrvatska nije bila spremna za uvođenje eura te da bi to moglo dovesti do gubitka vlastitog identiteta. Unatoč ovim različitim stajalištima, uvođenje eura donosi brojne prednosti. Eliminacija tečajnog i kamatnog rizika te viši kreditni rejting pridonose povoljnijem i sigurnijem poslovanju. To također potiče veće investicije i olakšava gospodarski razvoj zemlje. Jeftinije zaduživanje pomaže privući strane investitore i unaprijediti poslovanje, što će zauzvrat dovesti do povećanja standarda i plaća te općenito do gospodarskog rasta. Također, činjenica da je Hrvatska već imala veliki postotak euroizacije pridonijelo je lakšem prihvaćanju eura kao službene valute.

Iako postoje pozitivni aspekti uvođenja eura, valja spomenuti i potencijalne negativne učinke. Moguće je da će prilikom procesa konverzije doći do privremenog povećanja cijena, no očekuje se da će ti efekti biti kratkoročni. Ključno je da se prije donošenja odluke o uvođenju eura provede sveobuhvatno istraživanje stavova građana, kako bi se uvažile različite perspektive i osiguralo da odluka bude u skladu s interesima svih građana Hrvatske.

S obzirom na to da ulazak u tečajni mehanizam ovisi i o volji drugih država, potrebno je da Hrvatska i nakon što je uvela euro nastavi s kvalitetnim vođenjem fiskalne politike kako bi zadobila povjerenje ostalih zemalja članica. Isto tako, kako bi država mogla ići naprijed, mora joj se osigurati što manja makroekonomska neravnoteža jer time hrvatsko gospodarstvo postaje sposobnije za borbu u teškim situacijama. Rezultati ankete provedene tijekom 2022. godine nad 101 ispitanikom jasno pokazuju da postoji izražen strah od nepoznatog i novog među većinom ispitanika. Tako su gotovo svi ispitanici bili protiv uvođenja eura u Republiku Hrvatsku, dok je većina bila svjesna mogućih pozitivnih i negativnih učinaka uvođenja eura. Među negativnim strahovima ističu potencijalni rast cijena i prilagodbu na novu valutu.

Zabrinutost postoji zbog mogućih promjena u gospodarstvu, pada životnog standarda, stabilnosti valute, kriza i rasta cijena. S druge strane, ispitanici prepoznaju i neke pozitivne učinke uvođenja eura. Istaknuli su pojednostavljenje transakcija i povezanosti s Europom, olakšanje poslovanja s inozemstvom te smanjenje troškova konverzije valuta. Također, većina ispitanika navodi da bi niže kamatne stope bile jedna od prednosti uvođenja eura.-Zaključak ankete ukazuje na složenost pitanja uvođenja eura u Hrvatsku, gdje su postojali različiti strahovi i očekivanja. Strahovi od promjene i nepoznatog često su utjecali na stavove ispitanika, ali istovremeno prepoznaju i potencijalne koristi koje su došle s eurom.

Izjava o autorstvu

MEĐIMURSKO VELEUČILIŠTE U ČAKOVCU

Bana Josipa Jelačića 22/a, Čakovec

IZJAVA O AUTORSTVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, internetskih i drugih izvora) bez pravilnog citiranja. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom i nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, MATIJA MIHALINA (ime i

prezime studenta) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću,

izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog rada pod naslovom

UVODENJE EURA U REPUBLIKU

HRVATSKOJ

te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:

Matiya Mihalina
(vlastoručni potpis)

LITERATURA

1. 24 sata (2022): *Marić: Hrvatska je spremna za uvođenje eura, u najkraćem roku smo ispunili sve uvjete*, preuzeto s <https://www.24sata.hr/news/maric-hrvatska-je-spremna-za-uvodenje-eura-u-najkracem-roku-smo-ispunili-sve-uvjete-840348>, (datum pristupa: 31.07.2023.)
2. Aestus (2022): *Kako se poduzetnici mogu pripremiti za uvođenje eura u Hrvatskoj?*, preuzeto s <https://aestus.hr/kako-se-poduzetnici-mogu-pripremiti-za-uvodenje-eura/>, (datum pristupa: 31.07.2023.)
3. Bilić T. (2019.): *Kuna – 25 godina, Hrvatska narodna banka, Zagreb*, preuzeto s <https://www.hnb.hr/documents/20182/2823177/Kuna-25-godina.pdf/b4ec21e5-248c-f4f2-3fbb-a5e3d73f1ce7>, (datum pristupa: 31.07.2023.)
4. Bukovšak, M., Čudina, M., Pavić, N. (2017): *Adoption of the Euro in Croatia: Possible Effects on International Trade and Investments*, preuzeto s <https://www.hnb.hr/documents/20182/2070697/s-026.pdf/e984ecbe-febc-4c69-a62c-b289908efc36>, (datum pristupa: 31.07.2023.)
5. E – Ivanec (2022): *HRVATSKA KUNA NA današnji dan prije 25 godina uvedena je kao novčana valuta*, preuzeto s <https://www.eivanec.com/hrvatska-kuna-na-danasnji-dan-prije-25-godina-uedena-je-kao-novcana-valuta>, (datum pristupa: 31.07.2023.)
6. ECB (2022): *Ekonomska i monetarna unija (EMU)*, preuzeto s <https://www.ecb.europa.eu/ecb/history/emu/html/index.hr.html>, (datum pristupa: 31.07.2023.)
7. Euro.hr (2022): *Hoće li se zbog uvođenja eura povećavati cijene?*, preuzeto s <https://euro.hr/faq/hoce-li-se-zbog-uvodenja-eura-povecati-cijene/>, (datum pristupa: 31.07.2023.)
8. Euro.hr (2022): *O euru*,. Preuzeto s <https://euro.hr/o-euru/>, (datum pristupa: 28.05.2022.)
9. Eurobarometar (2022): *Surveys about euroarea*, preuzeto s <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/browse/all/series/9912>, (datum pristupa: 31.07.2023.)
10. European Commission (2023): *Convergence Report reviews Member States' preparedness to join the euro area and paves the way for Croatia's euro adoption on 1 January 2023*, preuzeto s https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_22_3312, (datum pristupa: 31.07.2023.)

11. European Commission (2023): *ECB euro reference exchange rate: US dollar (USD)*, preuzeto s https://www.ecb.europa.eu/stats/policy_and_exchange_rates/euro_reference_exchange_rates/html/eurofxref-graph-usd.en.html, (datum pristupa: 31.07.2023.)
12. European Commission (2023): *ERM 2 – the EU's Exchange Rate Mechanism*, preuzeto s https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/enlargement-euro-area/introducing-euro/adoption-fixed-euro-conversion-rate/erm-ii-eus-exchange-rate-mechanism_en?fbclid=IwAR3WBb0FSzNcmmQPgTVBPDw3_y7QXJ1CKX0dRbK4wItaTyIcirz0HZNS0JY, (datum pristupa: 31.07.2023.)
13. European Union (2022): *Povijest i svrha eura*, preuzeto s https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/euro/history-and-purpose_hr, (datum pristupa: 31.07.2023.)
14. Europska središnja banka - ECB (2023): *About*, preuzeto s <https://www.ecb.europa.eu/ecb/html/index.en.html>, (datum pristupa: 31.07.2023.)
15. Europska središnja banka (2022): *Najveći gubitak trgovinskog rata sa svijetom bio bi SAD*, preuzeto s <https://lidermedia.hr/aktualno/europska-sredisnja-banka-najveci-gubitnik-trgovinskog-rata-sa-svijetom-bio-bi-sad-39786>, (datum pristupa: 31.07.2023.)
16. Faktograf (2022): *U drugim zemljama uvođenje eura nije „drastično” povećalo cijene, rast bi trebao onemogućiti dvojni prikaz*, preuzeto s <https://faktograf.hr/2021/09/03/u-drugim-zemljama-uvodenje-eura-nije-drasticno-povecalo-cijene-rast-bi-trebao-onemoguciti-dvojni-prikaz/>, (datum pristupa: 31.07.2023.)
17. Finance.hr (2022): *Jednokratni troškovi uvođenja eura*, preuzeto s <https://finance.hr/jednokratni-troskovi-uvodenja-eura/>, (datum pristupa: 31.07.2023.)
18. HNB (2022): *Uvođenje eura donosi nam uklanjanje valutnog rizika, niže kamate i rast investicija*, preuzeto s <https://www.hnb.hr/-/uvo-enje-eura-donosi-nam-uklanjanje-valutnog-rizika-nize-kamate-i-rast-investicija>, (datum pristupa: 31.07.2023.)
19. HNB (2018): *Usporedba rezultata različitih anketa o uvođenju eura u Hrvatskoj*, preuzeto s vlada.gov.hr, (datum pristupa: 1.09.2023.)
20. Index (2022): *DM među prvima uveo dvojno iskazivanje cijena. Pogledajte kako to izgleda*, preuzeto s <https://www.index.hr/vijesti/clanak/dm-medju-prvima-uveo-dvojno-iskazivanje-cijena-pogledajte-kako-to-izgleda/2381028.aspx>, (datum pristupa: 31.07.2023.)

21. Kolar-Dimitrijević, M. (2013.): *Povijest novca u Hrvatskoj od 1527. do 1941.*, Zagreb, preuzeto s <https://www.hnb.hr/documents/20182/121504/h-monografija-povijest-novca.pdf/20cf684e-375e-430f-89c3-ad4e5824ae43>, (datum pristupa: 31.07.2023.)
22. Kunalipa (2022): *Hrvatski dinar-inflacija*, preuzeto s <http://www.kunalipa.com/katalog/povijest/hrvatski-dinar-4.php>, (datum pristupa: 31.07.2023.)
23. Lidermedia (2022): *Kako će se kretati kamate na kredite nakon ulaska u eurozonu?*, preuzeto s [shttps://lidermedia.hr/poslovna-scena/hrvatska/sto-ce-bit-s-valutnim-rizikom-nakon-uvodenja-eura-140834](https://lidermedia.hr/poslovna-scena/hrvatska/sto-ce-bit-s-valutnim-rizikom-nakon-uvodenja-eura-140834), (datum pristupa: 31.07.2023.)
24. Matić B. (2017.): *Neke osobitosti hrvatske ekonomske i monetarne povijesti, Numizmatičke Vijesti*, Vol. 59 No. 70, str. 234-245
25. Ministarstvo turizma i sporta (2022): *Pozitivni učinci uvođenja eura posebice na turizam*, preuzeto s <https://mint.gov.hr/vijesti/ministarstvo-turizma-i-sporta-pozitivni-ucinci-uvodjenja-eura-posebice-na-turizam/22040>, (datum pristupa: 31.07.2023.)
26. Noršić I., Šošić V., Bukovšak M., Korunić T., Šonje V. (2013.): *EURO-EUROPSKA MONETARNA UNIJA I HRVATSKA*, Informator, Zagreb.
27. Orlovec.eu (2022): *HRVATSKI DINAR*, preuzeto s <https://www.orlovac.eu/hrdin.php>, (datum pristupa: 31.07.2023.)
28. Poslovni.hr (2022): *Još uvijek možete kupiti hrvatske dinare, evo koliko koštaju*, preuzeto s <https://www.poslovni.hr/hrvatska/jos-uvijek-mozete-kupiti-hrvatske-dinare-evo-koliko-kostaju-4307040>, (datum pristupa: 31.07.2023.)
29. Promijenimo Hrvatsku (2022): *Bez zajedničke države i proračuna projekt euro je neostvariv*, preuzeto s <https://promijenimohrvatsku.hr/bez-zajednicke-drzave-i-proracuna-projekt-euro-je-neostvariv/>, (datum pristupa: 31.07.2023.)
30. Putnik, A. (2017): *Effects of the Adoption of the Euro on Consumer Prices and Inflation Perceptions: An Overview of Experiences and Assessment of the Possible Impact in Croatia*, HNB Surveys S-27, str. 1 – 26, preuzeto s <https://www.hnb.hr/repec/hnb/survey/pdf/s-027.pdf>, (datum pristupa: 15.05.2022.)
31. Putnik, A. (2017): *Effects of the Adoption of the Euro on Consumer Prices and Inflation*, preuzeto s <https://www.hnb.hr/repec/hnb/survey/pdf/s-027.pdf>, (datum pristupa: 31.07.2023.)
32. Roubini, N. (2019): *Notes on Europe, EURO and EMU*, preuzeto s <http://pages.stern.nyu.edu/~nroubini/Emu/EuroEMUnotes.htm>, (datum pristupa: 31.07.2023.)

33. Stiglitz, J. E. (2017): *EURO – kako zajednička valuta prijeti budućnosti Europe*, Školska knjiga, Zagreb.
34. Unija.hr (2022): *Dvojno iskazivanje u kunama i eurima kod poslovnih subjekata*, preuzeto s <https://unija.com/hr/dvojno-iskazivanje-u-kunama-i-eurima-kod-poslovnih-subjekata/>, (datum pristupa: 31.07.2023.)
35. Varoufakis, Y. (2016): *Trpite ono što morate? povijest Europske unije i njezina budućnost*
36. Vlada RH (2022): *Strategija za uvođenje eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj*, str. 5., preuzeto s <https://www.mingo.hr/public/documents/Eurostrategija%20-%20FINAL.pdf>, (datum pristupa: 31.07.2023.)
37. Narodne novine: *Zakon o uvođenju eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj* (broj 57/22).
38. Zelenika, R. (2000): *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela*, Školska knjiga, Zagreb.
39. Poduzetnik (2022): *Istraživanje: Podjednak broj onih koji podržavaju i ne podržavaju uvođenje eura u Hrvatskoj*, preuzeto s <https://poduzetnik.biz/novac/istrazivanje-podrzavali-se-uvodenje-eura-u-hrvatskoj/> (datum pristupa: 30.10.2023.)

ILUSTRACIJE

Popis slika

Slika 1. Hrvatski dinari.....	5
Slika 2. Hrvatska kuna	8
Slika 3. Primjer dvostrukog iskazivanja cijena	30

Popis tablica

Tablica 1. Srednji devizni tečajevi Narodne banke Hrvatske	6
Tablica 2. Funkcije eura u privatnom i javnom sektoru.....	10
Tablica 3. Dosadašnja ostvarenja Hrvatske prema referentnim vrijednostima kriterija konvergencije	18
Tablica 4. Porast inflacije zbog uvođenja eura.....	28
Tablica 5. Prikaz promjene cijena na različitim proizvodima i uslugama	29

Popis grafikona

Grafikon 1. Spol ispitanika.....	40
Grafikon 2. Dob ispitanika	40
Grafikon 3. Obrazovanje ispitanika	41
Grafikon 4. Razina informiranosti	41
Grafikon 5. Povjerenje u novu valutu	42
Grafikon 6. Očekivani učinci uvođenja eura.....	43
Grafikon 7. Nedostaci uvođenja eura	43
Grafikon 8. Prednosti uvođenja eura.....	44

PRILOZI

Anketa:



ISTRAŽIVANJE STAVOVA O UVOĐENJU EURA KAO SLUŽBENE VALUTE U REPUBLICI HRVATSKOJ

U svrhu izrade završnog rada na temu "UVOĐENJE EURA U REPUBLICI HRVATSKOJ" provodi se ovaj anketni upitnik kako bi se ispitali stavovi stanovnika Hrvatske o uvođenju eura kao službene valute. Anketno istraživanje provodi Matija Mihalina, student preddiplomskog stručnog studija menadžmenta turizma i sporta na Međimurskom veleučilištu.

Podaci prikupljeni ovom anketom koristit će se na povjerljiv način samo tijekom izrade završnog rada i navedenog istraživanja. Za popunjavanje ovog anketnog upitnika potrebno je 5 minuta.

SPOL

- ŽENSKO
- MUŠKO

DOB

- do 20

DOB

- do 30
- 30-44
- 45-60
- 60 i više



OBRAZOVANJE

- Osnovno
- Srednje
- Visoko

Ocijenite svoju informiranost o uvođenju eura.

- Jako loše informiran/na
- Loše informiran/na
- Osrednje informiran/na
- Dobro informiran/na

Dobro informiran/na

Jako dobro informiran/na

Treba li Hrvatska uvesti euro?

Da

Ne

Kakve učinke uvođenja eura očekujete?

Izrazito negativne

Negativne

Neutralne

Pozitivne

Izrazito pozitivne

Navedite neke prednosti uvođenja eura:

Long answer text